

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Jana Novotná

Komentovaný překlad vybrané části textu *The Quiet German*;

George Packer, *The New Yorker* magazine, 2014

Annotated Czech Translation of a Selected Part from *The Quiet German*;

George Packer, *The New Yorker* magazine, 2014

Zadání

Zadaný text přeložte do češtiny a svůj překlad doplňte překladatelským komentářem v rozsahu min. 20 normostran. V komentáři nejprve celkově charakterizujte výchozí text: uveďte, s jakým cílem byl text napsán a jaké stylistické postupy autor volí k dosažení svého záměru. Dále popište, na jaké problémy jste v překladu narazili, a zdůvodněte použité překladatelské postupy a nezbytné posuny, které jste v překladu provedli na úrovni lexika, syntaxe a především v rovině stylistické. Postupujte přitom od celkové koncepce svého překladu k dílčím řešením. Komentář opatřete bibliografickým soupisem použitých primárních i sekundárních zdrojů, včetně internetových.

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Davidu Mračkovi, Ph.D. za vedení této práce a za veškeré teoretické i praktické rady, které mi při jejím vypracovávání ochotně poskytl.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9. 8. 2016

podpis

Abstrakt

Tématem této bakalářské práce je překlad části anglického článku George Packera s názvem *The Quiet German*. Článek byl uveřejněn v časopisu *The New Yorker* a pojednává o životě německé kancléřky Angely Merkelové; překládaný úsek textu se věnuje jejímu životu od narození do roku 2005, kdy byla zvolena první německou kancléřkou. Bakalářská práce se skládá ze dvou hlavních částí, a to ze samotného překladu textu do češtiny a z komentáře k překladu. V komentáři představujeme nejprve profil cílového textu, dále se pak věnujeme především analýze výchozího textu, metodě překladu, překladatelským problémům, jejich řešení a typologii překladatelských posunů.

Klíčová slova: překlad, překladatelská analýza, překladatelské problémy, překladatelské postupy, Angela Merkelová

Abstract

The topic of this bachelor thesis is a Czech translation of a part of the English article *The Quiet German* by George Packer. Published in *The New Yorker* magazine, this article describes the life of the German Chancellor Angela Merkel. For our translation, a section of the article has been chosen which focuses on Merkel's life from her birth to her election as the first female German Chancellor in 2005. The bachelor thesis comprises of two main parts – the translation itself and the commentary on the translation. In the commentary, various translation issues are covered such as character of the target text, analysis of the source text, translation method, translation problems and typology of translation shifts.

Key words: translation, translation analysis, translation problems, translation procedures, Angela Merkel

Obsah

1. Úvod	6
2. Překlad	7
3. Komentář k překladu	17
3.1. Profil cílového textu	17
3.2. Překladatelská analýza výchozího textu	18
3.2.1. Vnětextové faktory	19
3.2.2. Textové funkce a stylistický rozbor	22
3.2.3. Vnitrotextové faktory	24
3.3. Překladatelská metoda	31
3.4. Překladatelské problémy a jejich řešení	32
3.4.1. Syntax	33
3.4.2. Gramatika	36
3.4.3. Lexikum	42
3.5. Překladatelské posuny	57
3.5.1. Konstitutivní posuny	58
3.5.2. Individuální posuny	59
4. Závěr	66
5. Seznam použité literatury	67

Příloha – výchozí text

1. Úvod

Náplní této bakalářské práce je překlad části článku *The Quiet German*, který napsal americký novinář a spisovatel George Packer a vyšel v roce 2014 v časopisu *The New Yorker*. Vybraný úsek textu, který je předmětem našeho překladu, popisuje život německé kancléřky Angely Merkelové od jejího narození až po zvolení německou kancléřkou v roce 2005.

Tento článek jsme si vybrali pro překlad do češtiny z toho důvodu, že ho považujeme za velmi zajímavý, a to jak z hlediska tematického, tak z hlediska translatologického. Jedná se o text, který byl napsán anglicky a vydán v Americe, avšak tematizuje prostředí německé, což překladateli přináší množství překladatelských problémů. Postava německé kancléřky je zároveň vzhledem k současné uprchlické krizi velmi diskutovaným a aktuálním tématem.

Bakalářská práce sestává ze dvou hlavních částí, a to ze samotného překladu anglického textu do češtiny a z komentáře k překladu. Pro překlad jsme zvolili ucelenou část článku o délce přibližně 20 normostran. Naším cílem je vytvořit funkční překlad, který bude na cílového příjemce působit stejným způsobem, jako působil originál na adresáta výchozího. V komentáři se věnujeme nejprve profilu cílového textu, dále se pak zabýváme především analýzou výchozího textu, kterou vypracováváme dle modelu Christiane Nordové. Na základě konfrontace výchozího textu s cílovým profilem našeho překladu volíme metodu překladu, dále uvádíme, s jakými překladatelskými problémy jsme se při překladu setkali, a vysvětlujeme, jak jsme je řešili. V závěru práce se věnujeme vzniklým posunům, které zjišťujeme porovnáním originálu s překladem.

2. Překlad

TICHÁ NĚMKA

Pozoruhodný vzestup Angely Merkelové, nejmocnější ženy světa.

NAPSAL GEORGE PACKER

Angela Merkelová je mezi německými vrcholnými politiky hned trojitou anomálií – je to žena (rozvedená, znovu vdaná, bezdětná), vědkyně (obor kvantová chemie) a „Ossi“ (produkt východního Německa). Tyto vlastnosti z ní sice v německých politických kruzích dělají outsidera, nicméně také uspišily její mimořádný vzestup. Přesto se však najdou politologové, kteří ve snaze vysvětlit původ jejího úspěchu hledají všude, jen ne u samotné Merkelové. „Někteří lidé jsou toho názoru, že to, o čem jsme přesvědčeni, že by nemělo existovat, ani ve skutečnosti existovat nemůže. Tedy že žena z východního Německa postrádající typické vlastnosti, které by politik měl mít, by takovou pozici zastávat neměla,“ uvedla Katrin Göring-Eckardtová, další politička pocházející z NDR. „Nechtějí zkrátka uznat, že je to dobrá politička.“ Během svého politického působení dala Merkelová pocítit starším a mocnějším politikům, téměř výhradně mužům, jak vysokou cenu zaplatí ti, kdo ji podceňují.

Angela Kasnerová se narodila v roce 1954 v Hamburku, v západním Německu. Její otec Horst Kasner byl pastorem luteránské církve, jedné z mála institucí, která po poválečném rozdělení země nadále působila v obou německých státech. Kasner, známý svou vážností a vysokými nároky, přestěhoval navzdory přáním své manželky celou rodinu přes hranice jen pár týdnů po Angelině narození, aby se ujal duchovních povinností v Německé demokratické republice. Tentýž rok uprchlo téměř dvě stě tisíc východních Němců opačným směrem. Kvůli tomuto neobvyklému rozhodnutí začali západoněmečtí církevní hodnostáři přezdívat Kasnerovi „rudý pastor“. Joachim Gauck, bývalý východoněmecký pastor a disident, jenž byl v roce 2012 zvolen německým prezidentem, jednou řekl svému kolegovi, že se luteráni za dob komunismu drželi od Kasnera raději dál, neboť byl členem státem řízeného Svazu evangelických církví. Podle všeho byly Kasnerovy motivy stejně tak kariéristické, jako ideologické.

Angela, nejstarší ze tří dětí, vyrostla na předměstí Templinu – města s dlážděnými ulicemi, které leží ukryté uprostřed braniborských borových lesů severně od Berlína. Kasnerovi bydleli v církevním semináři ve Waldhofu, což byl komplex asi třiceti budov většinou z devatenáctého století, které patřily luteránské církvi. Waldhof byl a dodnes zůstává domovem několika set lidí s tělesným a mentálním postižením, kteří se zde učili řemeslům a věnovali zemědělství. Ulrich Schöneich, který církevní komplex v osmdesátých letech spravoval a Kasnerovy znal, popsal Waldhof v dobách východního Německa jako ponuré místo, kde se v jediném pokoji tísnilo až šedesát lidí a kromě lůžek zde nebyl žádný nábytek. Merkelová jednou uvedla, že viděla několik místních obyvatel připoutaných k lavicím. Prohlásila však také: „Vyrůstat v sousedství handicapovaných lidí pro mě bylo důležitou zkušeností. Tehdy jsem se naučila jednat s nimi naprosto normálně.“

Merkelová byla v komunistickém státě vychovávána tak normálně, jak jen to bylo možné. „NDR jsem nikdy nevnímala jako svou vlast,“ svěřila se v roce 1991 německé fotografce Herlinde Koelblové. „Mám celkem veselou povahu a vždycky jsem doufala, že i moje cesta životem bude celkem veselá, bez ohledu na to, co se děje. Nedovolila jsem si zahořknout a snažila jsem se využít veškerou volnost, kterou mi NDR poskytovala. [...] Nad mým dětstvím se nevznášel žádný stín. A později jsem se chovala tak, abych nemusela žít

v neustálém konfliktu se státem.“ Během své první kancléřské předvolební kampaně v roce 2005 popsala Merkelová své tehdejší kalkulování otevřeněji: „Rozhodla jsem se, že pokud začne být režim příliš tvrdý, budu se muset pokusit utéct. Jestliže však situace nebude tak hrozná, nebudu žít v opozici. Bála jsem se totiž problémů, které by mi to mohlo způsobit.“

Být dcerou protestantského duchovního ze Západu mělo své výhody i nevýhody. Kasnerovi měli dvě auta: klasický východoněmecký Trabant – bakelitovou „škatuli“ s malým výkonem, která se později stala námětem kýčovité „ostalgie“, a pak také luxusnější Wartburg, který Kasner využíval jako služební auto. Od příbuzných z Hamburku rodina dostávala oblečení a potraviny, a také peníze ve formě tzv. forum šeků, na které se v NDR směňovaly západoněmecké marky. Těmito šeky se pak dalo platit ve velkých východoberlinských hotelech, kde se v obchodech prodávalo spotřební zboží ze Západu. „Patřili k elitě,“ uvedla Erika Bennová, ruštinářka, která v Templinu Angelu učila. Církev si však udržovala tolik nezávislosti na státu, že byli Kasnerovi neustále považováni za podezřelé. Náboženské organizace začaly být za Angelina dětství vnímány jako agenti západních výzvědných služeb. Autoři oficiální zprávy o útlaku ve východním Německu z roku 1994 došli k tomuto závěru: „V době zániku NDR byla země Martina Luthera již prakticky ateizována.“

Angelina matka Herlind, jež byla učitelkou angličtiny a svou lásku k učení předala i své dceři, trpěla z celé rodiny nejvíce. Rok co rok psala vzdělávacím institucím, není-li pro ni někde volné místo, a pokaždé jí bylo sděleno, že žádná práce k dispozici není; a to i přesto, že učitelů angličtiny bylo zoufale málo. „Vždycky se cítila znevýhodněna kvůli svému manželovi,“ prozradil mi Ulrich Schöneich, správce Waldhofu.

Angela byla jako dítě vždy poněkud neobratná – sama sebe později označila za „malou nemotoru“. V pěti letech byla sotva schopná sejít kopec, aniž by spadla. „Co normální člověk umí automaticky, to jsem já musela nejprve pochopit a poté dokola nacvičovat,“ svěřila se jednou. Podle Eriky Bennové nepatřila Merkelová během dospívání mezi kokety nebo „mrchy“. Nezajímala se o oblékání, chodila pořád jako „šedá myš“ a „její účes byl prostě nemožný – vypadala, jako by měla na hlavě kastrol“. Jeden bývalý spolužák ji kdysi označil za členku klubu nepolíbených. (Onen spolužák, později šéf templinské policie, málem ztratil svou práci, když byl jeho výrok zveřejněn.) Merkelová však byla vynikající, cílevědomou studentkou. Její dlouholetý politický spolupracovník vidí původ této motivace právě v jejím mládí stráveném v Templinu. „Rozhodla se: ‚Jen počkejte! Když nechcete pálit vy za mnou, budu pálit já po vás. Svými vlastními zbraněmi.‘ “ sdělil mi tento politik. A těmi zbraněmi byly inteligence, odhodlání a síla.

Když byla Angela v osmé třídě, Erika Bennová ji přemluvila, aby vstoupila do kroužku ruštiny, a připravovala ji na účast na východoněmecké olympiádě v ruském jazyce. Během krátké scény, kterou studenti v učitelčině stísněném salóncu nacvičovali, musela Bennová svou nadanou žačku nabádat, aby zvedla oči a usmála se, zatímco rusky nabízí jinému studentovi sklenici vody. „Nemohla bys být alespoň *trošku* přátelštější?“ Angela vyhrála ve všech kolech, od školního až po celostátní. K radosti paní Bennové, členky komunistické strany s maloměstskými ambicemi, se jí to povedlo hned třikrát. Ve svém pečlivě uklizeném templinském bytě mi paní Bennová, nyní šestasedmdesátiletá dáma, hrdě ukázala diplom za první místo z roku 1969. „Leninovu bustu pro vítěze mám ve sklepě,“ řekla mi. Krátce před svou smrtí v roce 2011 zaslal Horst Kasner jedné její kolegyni novinový výstřižek s fotkou Merkelové stojící vedle ruského prezidenta Vladimira Putina. Bývalá Angelina učitelka byla potěšena, že autor článku citoval Putina, jak kancléřce vyjadřuje svůj obdiv za to, že se s ní mohl bavit ve svém mateřském jazyce.

V roce 1970 se při jedné události ukázalo, jak křehké je postavení měšťanské rodiny Kasnerových. Během místní stranické schůze byl oznámen nejnovější triumf ruského kroužku

a paní Bennová očekávala pochvalu. Místo toho však člověk, který měl na starosti dohled nad školstvím, jedovatě pronesl: „Až vyhrají děti rolníků a dělníků, to bude úspěch.“ Učitelce vyhrkly slzy.

Merkelová studovala fyziku na Lipské univerzitě a v Berlíně získala doktorát v oboru kvantové chemie. Studovat na vysoké škole mohla z velké části proto, že nikdy nevystupovala proti vládnoucí straně. Ulrich Schöneich, jenž se po znovusjednocení Německa stal templinským starostou, si mi s trpkostí v hlase postěžoval, že Merkelová nebyla nikdy příliš kritizována za svou vstřícnost vůči východoněmeckému režimu. Schöneichův otec Harro byl také protestantským duchovním, na rozdíl od Kasnera však se státem otevřeně nesouhlasil. Ulrich Schöneich odmítl vstoupit do svazu Svobodné německé mládeže, což byla „bojová rezerva“ vládnoucí strany typická svými modrými košilemi, ke které se přidala převážná většina mladých lidí, včetně Angely Kasnerové, jež se účastnila aktivit této organizace i v dospělosti. „Nebyla jen nějakým řadovým členem, nýbrž tajemnicí pro agitaci a propagandu,“ uvedl Schöneich s odkazem na odhalení, které přinesla nedávná kontroverzní biografie *První život Angely M.* „Jsem přesvědčený, že získala doktorát pouze díky tomu, že byla aktivní ve Svobodné německé mládeži, a to dokonce i během svého postgraduálního studia,“ dodává Schöneich. „Většina lidí tvrdí, že to dělala z nutnosti, ale já jsem důkazem toho, že jste do svazu vstoupit nemuseli.“ Sama Merkelová jednou přiznala, že její účast v této mládežnické organizaci byla „ze sedmdesáti procent oportunistus“.

Schöneichovi nebylo dovoleno dokončit střední školu a velkou část svého mládí strávil ve stínu, který na něj vrhal otevřeně opoziční postoj jeho rodiny. Angela Kasnerová měla o své budoucnosti jiné představy, a stala se pouze pasivní odpůrkyní režimu. Evelyn Rollová, autorka jedné z Angeliných biografií, objevila dokument německé tajné služby Stasi z roku 1984, který byl založený na informacích poskytnutých jedním kancléřčíným přítelem. Merkelová v něm byla popisována jako „velmi kritická vůči našemu státu“ a dále zde stálo: „Od založení polské Solidarity byla nadšena jejími požadavky a počínáním. Ačkoli Angela vnímá vedoucí roli Sovětského svazu jako diktátorství, kterému se všechny socialistické země podřizují, fascinuje ji ruský jazyk a kultura Sovětského svazu.“

Rainer Eppelmann, duchovní, který se za dob komunismu nebál zapojit do disentu a s Merkelovou se seznámil nedlouho po pádu Berlínské zdi, ji odmítá kritizovat. „Já těch devadesát pět procent nesoudím,“ řekl mi. „Převážná část z nich patřila k tzv. mlčící většině. Nikdy neřekli, co si myslí, co cítí, čeho se bojí. Dokonce ani dnes si zcela neuvědomujeme, co to s lidmi udělalo. Abyste dostáli svým přáním, ambicím, přesvědčením a snům, museli byste být hrdinou dvacet čtyři hodin denně. A to nedokáže nikdo,“ dodává.

Po roce 1989, kdy se naskytla příležitost zapojit se do demokratické politiky, se to samé chování stalo Merkelové užitečným zcela novým způsobem. Eppelmann mi k tomu sdělil toto: „Pro mlčící většinu může být snazší přizpůsobit se tomuto novému způsobu života. Vyčkávat a promýšlet si věci před tím, než je vysloví, ne rovnou něco vyhrknout. Mlčící většina obvykle uvažuje: ‚Jak se dá tohle říct, aniž by mi to uškodilo?‘ Mlčící většina, to jsou lidé, které bychom mohli přirovnat k šachistům. A mně se zdá, že právě Merkelová si všechno promýšlí opatrněji než její protihráč a je před ním vždy o několik tahů napřed.“

V roce 1977 se Angela ve 23 letech vdala za fyzika Ulricha Merkela. Jejich svazek se však brzy rozpadl a ona manžela v roce 1981 opustila. Poslední dekádu skomírajícího východního Německa strávila výzkumem kvantové chemie na Akademii věd NDR, což byla ponurá výzkumná instituce v jihovýchodním Berlíně, která se nacházela naproti kasárnám Stasi. Merkelová se stala spoluautorkou práce *Vibrační vlastnosti povrchových hydroxylů: Neempirické modelové výpočty zahrnující neharmonicity*. V oddělení teoretické chemie byla jedinou ženou – bystrou pozorovatelkou ostatních, která se zajímala o dění kolem sebe.

Lidé, kteří sledují kariéru Merkelové, poukazují na její vědecký způsob myšlení jakožto na klíč k jejímu politickému úspěchu. „Podle mě dokáže zanalyzovat jakoukoli situaci lépe než kdokoli jiný,“ prohlásil vysoce postavený člen její vlády. „Zkoumá různé vektory, vyvozuje závěry a předpovídá: ‚Takhle se to podle mě vyvine.‘“ Merkelová, zvyklá vidět neviditelný svět částic a vln, se naučila přistupovat k problémům metodicky, porovnávat situace, přehrávat si možné scénáře, zvažovat rizika a předvídat reakce. I rozhodnutou záležitost je schopna nechat na chvíli uležet a teprve poté začít jednat. Jednou prozradila, že v dětství kdysi strávila celou hodinu plavání na skokanském prkně a skočila teprve ve chvíli, kdy se ozval zvonek ohlašující konec hodiny.

Vědecký odstup a obezřetnost v době diktatury mohou být komplementárními vlastnostmi, a v případě Angely Merkelové byly navíc doplněny o lehce ironickou zdrženlivost ženy, která se pohybuje ve světě mužů. V jednom rozhovoru pro bulvární noviny *Bild* Merkelová žertovně pronesla tuto dvojsmyslnou kritiku: „Muži v naší laboratoři se vždycky snažili mačkat všechna tlačítka najednou. Já jsem jim nestačila, protože jsem přemýšlela. A pak se najednou ozvalo ‚bum‘ a zařízení bylo rozbité.“ Merkelová ukázala, že ve své profesi dokáže těžit ze schopnosti držet jazyk za zuby a vyčkávat na vhodnou příležitost.

„Není to žena silných emocí,“ prohlásil Bernd Ulrich, zástupce šéfredaktora týdeníku *Die Zeit*. „Příliš mnoho emocí narušuje rozumné uvažování. Ona politiku sleduje jako vědec.“ Ulrich ji nazval „učícím se strojem“. Volker Schlöndorff, režisér filmu *Plechový bubínek* a mnoha dalších, poznal Merkelovou nedlouho po znovusjednocení Německa. „Než jí začnete odporovat, dvakrát si to rozmyslete. Ona má totiž autoritu člověka, který ví, že má pravdu,“ vyjádřil se o ní. „Jak si jednou utvoří svůj názor, zdá se být pevně daný. Já naproti tomu mívám spíše názory, které musím často přehodnocovat.“

Každé ráno dojížděla Merkelová k Akademii věd rychlodráhou od svého bytu v Prenzlauer Berg, bohémské čtvrti poblíž centra města. Několik úseků trati vedlo podél Berlínské zdi a ona měla střechy západního Berlína téměř na dosah. Občas jezdila do práce se svým kolegou Michaellem Schindhelmem. „Každý den – hned od rána – jste byli konfrontováni s absurditou tohoto města,“ řekl mi. Merkelová na Schindhelma působila jako nejzapálenější vědec z oddělení teoretické chemie, zároveň však byla frustrovaná nedostatečným přístupem k západním publikacím a vědcům. Kdykoli její kolegové vyšli vítat kolonu nějakého ostře sledovaného hosta z komunistického světa, který projížděl městem z letiště Schönefeld, ona zůstávala vevnitř. „Opravdu chtěla něčeho dosáhnout,“ sdělil mi Schindhelm. „Ostatní se spokojili se svými pohodlnými pozicemi, zatímco to se zemí šlo z kopce.“

V roce 1984 dostali Schindhelm a Merkelová společnou kancelář a díky turecké kávě, kterou Merkelová připravovala, se spřátelili. Oba se na východní Německo dívali poměrně kriticky. Schindhelm studoval pět let v Sovětském svazu, a tak když díky západoněmecké televizi pronikly do NDR zprávy o Gorbačovově perestrojce, Merkelová se zajímala, zda má podle něj tato politika potenciál a mohla by znamenat zásadní změnu. Oba cítili, že svět na druhé straně Berlínské zdi je daleko lepší než ten jejich. (Po letech bylo odhaleno, že Schindhelm, jenž se stal divadelním a operním režisérem, byl přinucen tajnou službou pracovat jako informátor. Nikdy však zřejmě nikoho nezradil.)

Jednoho dne v roce 1985 se Merkelová objevila v kanceláři s textem projevu západoněmeckého prezidenta Richarda von Weizsäckera. Tento proslov zazněl u příležitosti 40. výročí konce druhé světové války a Weizsäcker v něm mluvil s nebyvalou upřímností o německé odpovědnosti za holocaust a označil porážku Hitlera za den osvobození. Vyjádřil přesvědčení, že se Němcům tváří v tvář minulosti podaří nově definovat jejich identitu i budoucnost. V západním Německu se tento projev stal významným mezníkem na cestě země zpět mezi civilizované národy. Naproti tomu ve východním Německu, kde ideologie

překroutila dějiny Třetí říše k nepoznání, byla tato řeč v podstatě neznámá. Merkelová získala vzácnou kopii díky svým kontaktům v církvi a byla tímto projevem hluboce zasažena.

Být východním Němcem znamenalo uchovat si naději na jednotné Německo, ačkoli se mnozí západní Němci myšlenky znovusjednocení již vzdali, neboť ho do takové míry nepotřebovali. S postupujícím úpadkem východního Německa nezbylo jeho obyvatelům už nic jiného, v co by věřili, zatímco západní Němci byli vychováváni k tomu, aby pocity národní pospolitosti spíše potlačovali. „Lidem opravdu chyběla identita, chybělo jim něco, co by jim pomohlo vysvětlit smysl jejich existence,“ uvedl Schindhelm. Zaujetí Angely Merkelové pro Weizsäckerův proslov ukázalo, že „cítila zvláštní nadšení pro Německo jakožto jednotnou zemi, pro jeho historii a kulturu“.

Následující rok bylo Merkelové uděleno povolení vycestovat do Hamburku na svatbu její sestřence. Po cestě v zázračně pohodlných vlacích, kterými projížděla přes západní Německo, se vrátila do východního Berlína přesvědčena, že socialistický systém je odsouzený k zániku. „Vrátila se zpátky naprosto ohromená, ale vrátila se,“ řekl Schindhelm. „Nezůstala tu kvůli loajalitě ke státu, ale kvůli rodině a svým vazbám.“ Už v pouhých třiceti letech se Merkelová těšila na rok 2014 – až jí bude šedesát let, začne pobírat důchod a bude moci odcestovat do Kalifornie.

Druhý život Angely Merkelové začal v noci 9. listopadu 1989. Místo aby se přidala k davům, které jako u vytržení proudily skrz Berlínskou zeď, jež právě padla, šla jako každý čtvrtek večer se svou kamarádkou do sauny. Později spolu se zástupem východních Němců vstoupila do západního Berlína na hraničním přechodu Bornholmer Straße. Namísto toho, aby pokračovala s ostatními k luxusnímu nákupnímu bulváru Kurfürstendamm, se však vrátila domů, neboť následující ráno musela vstávat do práce. Její počínání v tuto památnou noc bylo později zesměšňováno – lidem se zdálo, že v tomto zlomovém okamžiku projevila nedostatek pohnutí. V následujících měsících však žádný jiný východní Němec nevyužil nově nabytou svobodu více než právě Merkelová. V její politické kariéře je zjevných pouze několik nedotknutelných zásad, jednou z nich však je právo usilovat o štěstí. „Není mnoho citů, které by dávala najevo, nicméně volnost a svoboda jsou pro ni velmi důležité,“ prohlásila Katrin Göring-Eckardtová, předsedkyně Strany zelených. „To samozřejmě souvisí s jejím dospíváním ve společnosti, kde byly noviny cenzurovány, knihy zakazovány a cestování bylo nedostupné.“

Měsíc po pádu Berlínské zdi Merkelová navštívila sídlo nové politické skupiny s názvem Demokratický přelom, které se nacházelo poblíž jejího bytu. „Můžu vám nějak pomoci?“ zeptala se. Brzy dostala za úkol zprovoznit kancelářské počítače, které jim darovala západoněmecká vláda. Neustále se vracela, ačkoli si jí nejprve téměř nikdo nevěšmal. Bylo to zlomové období, kdy se věci dějí rychle a náhoda a okolnosti mohou najednou vše změnit. V březnu roku 1990 byl předseda tohoto hnutí Wolfgang Schnur odhalen jako informátor tajné služby. Na mimořádné schůzi předsednictva byl na jeho místo zvolen právě disidentský duchovní Rainer Eppelmann. Úkolem Merkelové bylo vypořádat se s hlučným davem novinářů, kteří čekali před kanceláří. Podařilo se jí to s takovou klidnou sebejistotou, že ji po březnových východoněmeckých volbách Eppelmann navrhl na pozici mluvčí prvního a zároveň i posledního demokraticky zvoleného východoněmeckého předsedy vlády Lothara de Maizière.

„Ona byla ‚*fleißig*‘ – opak lenocha,“ vzpomínal Eppelmann. „Nikdy se nestavěla do popředí. Chápala, že tady má svou práci a že ji musí dělat dobře, ale že tu nemá být šéfem. Šéfem tu byl Lothar de Maizière.“ De Maizière už jednoho mluvčího měl, a tak se Merkelová stala jeho zástupcem. „Tiskový mluvčí číslo jedna se předváděl, zatímco ona odvedla všechnu práci,“ řekl Eppelmann. Takto si získala de Maizièrovu důvěru a on jí začal brát s sebou na

zahraniční cesty. Jednou na adresu Merkelové uvedl, že „v té své vytahané sukni, kristuskách a s krátce střiženým účesem“ vypadala jako „typická východoněmecká vědkyně“. Po jedné cestě do zahraničí požádal de Maizière vedoucího své kanceláře, aby ji vzal na nákup nového oblečení.

Na počátku devadesátých let začal Volker Schlöndorff chodit každý měsíc na večere s malou skupinkou přátel, mezi které patřila i Angela Merkelová a její partner Joachim Sauer, jenž byl také vědcem. (Vzali se v roce 1998.) Někteří zúčastnění byli z Východu, jiní ze Západu. Při každém setkání hostitel či hostitelka vyprávěli o svém mládí, a tak ostatním názorně ukazovali, jak se žilo na jedné či druhé straně Berlínské zdi. Podle Schlöndorffa byla Merkelová vážná, avšak duchaplná společnice. Jednoho večera, když se společnost sešla ve velmi skromném domě, který si Merkelová se Sauerem postavili na venkově nedaleko Templinu, se Schlöndorff s Merkelovou vydali na procházku po polích. „Bavili jsme se o Německu, o tom, co s ním bude,“ vzpomínal Schlöndorff. „Snažil jsem se o ironii a sarkasmus, což se jí ani trochu nelíbilo. Tvářila se, jako by chtěla říci: ‚Ale no tak, berte to vážně, o takových věcech by se nemělo žertovat.‘“

Rozhodnutí Angely Merkelové vstoupit do politiky je největší záhadou jejího neprůhledného života. Merkelová o sobě veřejně mluví jen zřídka a své rozhodnutí nikdy nevysvětlila. Nebyl to žádný dlouhodobý kariérní plán; stejně jako většina Němců nepředpokládala tak náhlý kolaps komunismu ani příležitosti, které s sebou tato situace přinesla. Když však onen moment přišel, Merkelová byla bezdětnou třicátnicí lopotící se bez jakékoli budoucnosti ve východoněmecké instituci. Jakožto žena velkých ambicí musela jistě pochopit, že politika bude nejdynamičtější sférou nového Německa. A jak Schlöndorff stručně podotkl: „S jistým váháním se chopila své příležitosti.“

Znovusjednocení Německa ve skutečnosti znamenalo připojení východního Německa k západnímu, což také vyžadovalo, aby východní Němci dostali vrcholné vládní pozice. Mládí Angely Merkelové a také to, že byla žena, z ní udělaly obzvláště lákavou volbu. V říjnu 1990 získala křeslo v novém Spolkovém sněmu v Bonnu, prvním hlavním městě znovusjednoceného Německa. Seznámila se s kancléřem Helmutem Kohlem a de Maizière navrhl, aby ji Kohl vzal do svého kabinetu. Ke svému překvapení byla Merkelová jmenována ministryní pro ženy a mládež, což byla práce, o kterou – jak přiznala jednomu novináři – neměla vůbec zájem. Nezasazovala se o práva žen a jejím zájmem nebylo ani dosažení ekonomické rovnosti pro bývalé východní Německo. Ona vlastně žádnou oblast zájmu v politice neměla. Podle Karla Feldmeyera, politického korespondenta deníku *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, hnal Merkelovou kupředu „její perfektní mocenský instinkt“, což je pro něj hlavní rys této političky.

Kohl, jenž byl v té době jako státník na vrcholu, představil Merkelovou zahraničním hodnostářům jakožto kuriozitu a její roli zlehčil tím, že ji označil jako „*mein Mädchen*“ – své děvče. Bylo například zapotřebí naučit ji, jak se používá kreditní karta. Vládní setkání ovládal Kohl, a ačkoli byla Merkelová vždy dobře připravena, ke slovu se dostala jen zřídka. Na svém ministerstvu však byla respektována pro efektivní vstřebávání informací a obávána pro svou přímou a vznětlivost. Podle její biografky Evelyn Rollové prý získala přezdívku „*zmije Angela*“ a pověst té, která snese jen málo kritiky. Když se v roce 1994 stala ministryní životního prostředí, vyhodila záhy svého státního tajemníka, protože naznačil, že bude Merkelová potřebovat jeho pomoc při řízení ministerstva.

V roce 1991 začala fotografka Herlinde Koelblova pořizovat fotografie Merkelové a dalších německých politiků pro výstavu s názvem *Stopy moci*. Jejím záměrem bylo ukázat, jak tyto osoby změnil život na očích veřejnosti v průběhu jednoho desetiletí. Většina portrétovaných mužů, například Gerhard Schröder, sociální demokrat, který se stal kancléřem v roce 1998, či

Joschka Fischer, jeho ministr zahraničí, vypadá, jako by se nafukovala vlastní domýšlivostí. Merkelová však zůstala svá, řekla mi Koelblova. „Její řeč těla působí pořád poněkud těžkopádně.“ Pak ale dodala: „Její sílu však bylo cítit už na začátku.“ Na prvním portrétu má bradu lehce skloněnou a vzhlíží do kamery; není úplně stydlivá, spíše ostražitá. Následující fotografie ukazují její rostoucí sebevědomí. Během sezení u fotografky měla vždy naspěch, nikdy jen tak společensky nekonverzovala. „Schröder a Fischer jsou namyšlení,“ řekla Koelblova. „Merkelová namyšlená není – ani dnes. A právě to jí pomohlo, protože když jste namyšlení, jste subjektivní. Když nejste namyšlení, jste objektivnější.“

Demokratická politika byla západoněmeckou hrou a Merkelová se musela naučit, jak ji hrát. Dělal to stejně metodicky, jako se ve svých pěti letech „malá nemotora“ učila ovládat své tělo. Byla tak neúnavnou studentkou, až to některé její kolegy z bývalého východního Německa zneklidňovalo. Petra Pauová, místopředsdkyně Spolkového sněmu za Levici, jednou Merkelovou zaslechla, jak říká „my západní Němci“. Ale to, co dalo Merkelové možnost být politicky tvárnou postavou, byl fakt, že ve svém jádru nikam nepatřila. Členkou Křesťanskodemokratické unie (CDU) se stala poté, co se s ní hnutí Demokratický přelom před volbami v roce 1990 sloučilo. CDU byla k liberálně smýšlejícím východním Němcům přívětivější než sociální demokraté. Byla však také nezázivným patriarchátem, jehož základna se nacházela na katolickém jihu Německa. „Ona se vnitřně nikdy součástí CDU nestala, a není jí ani nyní,“ uvedl Feldmeyer z deníku *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. „Ve straně je jí všechno cizí. Je pro ni jen prostředkem její moci, nic víc.“

Alan Posener z konzervativních novin *Die Welt* prohlásil: „Věci, které jsou pro CDU zásadní, pro ni vůbec nic neznamenají“ – třeba obavy ohledně „pracujících matek, sňatků homosexuálů, imigrace, rozvodů“. To samé platilo i o transatlantické alianci s Amerikou, základním kameni západoněmecké bezpečnosti. Posener prozradil, že Merkelová studovala její details v „příručce CDU“. Michael Naumann, novinář a vydavatel knih, který pracoval též jako ministr kultury ve Schröderově vládě, prohlásil: „Její postoj ke Spojeným státům je naučený postoj.“ Dirk Kurbjuweit, autor životopisu Angely Merkelové a dopisovatel týdeníku *Der Spiegel*, řekl: „Merkelová je opravdu zastánkyní svobody, neboť sama zažila nesvobodu ve východním Německu. Ale na druhou stranu je demokratkou pouze naučenou, ne rozenou, jako jsou Američané.“

Západoněmečtí politici její generace byli formováni kulturními válkami, které následovaly po zvratech roku 1968. Merkelovou však tyto události nijak neovlivnily. Někdy v polovině devadesátých let požádala při společné večeři Schlöndorffa, který byl dříve stoupencem radikálního hnutí, aby jí objasnil, proč se západoněmecká teroristická skupina Baader-Meinhofová dopouštěla násilí. Vysvětlil jí, že mladí lidé cítili potřebu skoncovat s autoritářskou kulturou, která v západním Německu nebyla po porážce nacistů nikdy zavržena. Čím více jí situaci vysvětloval, tím méně s jejich činy sympatizovala; ona nebyla proti autoritě jako takové, jen proti té, která panovala ve východním Německu. Proti čemu asi tak mládež v západním Německu mohla protestovat? Merkelová dávala leckdy najevo, že se západní Němci chovají jako rozmazlené děti.

Při dohánění svého politického vzdělání měla Merkelová tu výhodu, že byla východní Němkou – již dříve se naučila, jak zásadní je sebekázeň, pevná vůle a mlčenlivost. Feldmeyer uvedl: „NDR ji zformovala tak extrémně silným způsobem, jaký si nikdo, kdo vyrůstal v západním Německu, nedokáže představit. Vše bylo otázkou přežití, a pokud chtěl člověk uspět, nesměl se dopouštět chyb.“

Na počátku své kariéry najala Merkelová mladou pracovníci CDU, Beate Baumannovou, aby jí vedla kancelář. Baumannová, která je dodnes kancléřčinou nejuživnější poradkyní, byla dokonalým druhým článkem. Byla loajální, vysoce diskrétní a podle některých interních

zdrojů také jedinou asistentkou, která s šéfovou mluvila zcela otevřeně. „Baumannová by nemohla být političkou a Merkelová zase neznala západní Německo,“ řekl mi Bernd Ulrich z týdeníku *Die Zeit*, který obě ženy dobře zná. „Baumannová se tedy pro Merkelovou stala tlumočnicí všeho, co bylo typicky západoněmecké.“ Obě měly po krk Kohlova samolibého vládnutí, a tak uplatňovaly formu jakési „neviditelné bezcitnosti“. Hrály sice tvrdě, ale z vítězství se radovaly v soukromí, aniž by slavily veřejně, a tím si dělaly zbytečné nepřátele. Jejich styl má podle Ulricha daleko do toho, co vidáme v politickém seriálu *Dům z karet*. Při jedné vzácné příležitosti Merkelová ukázala svou bojovnost. V roce 1996, dva roky před svým zvolením do funkce kancléře, označil Gerhard Schröder během jednání ohledně zákona o jaderném odpadu její výkon ve funkci ministryně životního prostředí za „žalostný“. Při setkání s Herlinde Koelblovou později toho roku Merkelová řekla: „Zaženu ho do kouta, stejně jako to on udělal mně. Potřebuju ještě nějaký čas, ale jednoho dne ta chvíle přijde a já se na ni už teď těším.“ Trvalo jí devět let, než svůj slib splnila.

V roce 1998, uprostřed hospodářské recese, Schröder porazil Kohla a stal se kancléřem. Následující léto pořádal Volker Schlöndorff u sebe doma v Postupimi zahradní slavnost. Při té příležitosti představil Angelu Merkelovou jednomu filmovému producentovi a napůl v žertu ji označil za „první německou kancléřku“. Merkelová zareagovala, jako by ji Schlöndorff snad vyzval, aby ukázala, co v ní je, a střelila po něm pohledem, který říkal: „Jak se opovažujete?“ To ho přesvědčilo, že o tuto funkci skutečně stojí. Zmíněný filmový producent, člen CDU, se tvářil nedůvěřivě. Schlöndorff uvedl: „Tyhle lidi, jejichž strana byla dlouhou dobu u moci, si nedokázali představit, že by kancléřem mohla být žena – a už vůbec ne z východního Německa.“

V listopadu 1999 zasáhl CDU skandál týkající se financování volební kampaně. Strana byla obviňována z přijímání nezveřejněných finančních darů a z vlastnictví tajných bankovních účtů. Helmut Kohl i Wolfgang Schäuble, jeho nástupce ve funkci předsedy strany, byli se skandálem spojováni, avšak Kohl se těšil takové vážnosti, že si ho nikdo ze strany nedovolil kritizovat. Merkelová, která po prohře CDU ve volbách povýšila na generální tajemnici strany, spatřila svou příležitost. Zatelefonovala Karlu Feldmeyerovi. „Ráda bych vašim novinám poskytla svoje vyjádření,“ oznámila mu.

„Víte, co chcete říct?“ zeptal se jí Feldmeyer.

„Napsala jsem si to.“

Feldmeyer navrhl, aby namísto interview uveřejnila na toto téma svůj komentář. O pět minut později přišel fax a Feldmeyer si ho s úžasem přečetl. Angela Merkelová, poměrně nová postava v CDU, volala po ukončení spolupráce strany se svým někdejší dlouhodobým lídrem. „Strana se nyní musí naučit postavit na vlastní nohy a najít odvahu zapojit se do budoucích bitev s politickými oponenty bez svého starého ‚válečného oře‘, jak Kohl sám sebe často s oblibou nazýval,“ psala Merkelová. „Už ne Helmut Kohl, nýbrž my, kteří teď máme za stranu zodpovědnost, rozhodneme, jak vstoupíme do nové éry.“ Merkelová toto vyjádření vydala, aniž by předem varovala předsedu strany Schäubla, který byl skandálem rovněž zasažen. Tímto gestem, ve kterém se mísila protestantská spravedlivost s nemilosrdností, se Kohlovo „děvče“ odpoutávalo od svého politického otce a dávalo v sázku svou kariéru ve zjevném pokusu zaujmout jeho místo. A to se jí i podařilo. Během několika měsíců byla Merkelová zvolena předsedkyní strany. Kohl upadl v zapomnění. „Vrazila mu nůž do zad a dvakrát jím otočila,“ prohlásil Feldmeyer. Toto byl okamžik, kdy si mnoho Němců Angely Merkelové poprvé všimlo.

O několik let později se Michael Naumann u společné večeři Kohla zeptal: „Pane Kohle, o co jí vlastně jde?“

„O moc,“ odpověděl Kohl stroze. Jinému příteli řekl, že podporování mladé Merkelové bylo největší chybou jeho života. „Přivedl jsem si svého vraha,“ prohlásil Kohl. „Hřál jsem si zmijsi na prsou.“

V roce 2002 se Merkelová ocitla na pokraji prohry ve stranickém hlasování, které mělo rozhodnout, kdo se v podzimních volbách stane kandidátem na kancléře za CDU. Urychleně tedy kontaktovala svého rivala, bavorského premiéra Edmunda Stoibera, a sjednala si s ním schůzku v jeho rodném městě. Merkelová byla natolik disciplinovaná, že dokázala kontrolovat své vlastní ambice, a oznámila mu, že odstupuje v jeho prospěch. Schlöndorff jí poslal vzkaz, ve kterém tento krok označil v podstatě za „chytrý tah“. Tím, že odvrátila prohru, která by zničila její budoucnost ve straně, nakonec získala silnější postavení. Stoiber prohrál se Schröderem a Merkelová pokračovala ve svém taktickém boji s řadou politických velikánů z bývalého západního Německa. Vyčkávala, až udělají nějakou chybu nebo se oslabí navzájem, a pak se jich pomocí malého postrčení zbavila.

John Kornblum, bývalý americký velvyslanec v Německu, který dodnes žije v Berlíně, řekl: „Pokud jí zkrřížíte cestu, je po vás. Ona je pěkně ostrá. Existuje celý seznam alfa samců, kteří si mysleli, že se jí zbaví, a teď už si všichni hledají místo jinde.“ V roce 2004 uveřejnil konzervativní politik Michael Glos u příležitosti jejích 50. narozenin tuto humornou poklonu:

„Pozor: Skromnost může být nebezpečnou zbraní! [...] Jedním z tajemství úspěchu Angely Merkelové je to, že umí jednat s domýšlivými muži. Moc dobře ví, že tetřeva hlušce nejsnáze ulovíte, když si namlouvá samičku. Angela Merkelová je trpělivým lovcem tokajících tetřevů. S andělskou trpělivostí čeká na svůj okamžik.“

Německá politika stála na prahu nové éry. Země se stávala „normálnější“ a už za své vůdce nepotřebovala panovačné otcovské typy. „Merkelová měla štěstí, že žila v období, kdy byli machové na ústupu,“ řekl Ulrich. „Muži v politice si toho sice nevšimli, ale ona ano. Nemusela s nimi bojovat, zvolila ‚politiku aikido‘ – neagresivní sebeobranu. Jestli se v něčem opravdu vyzná, pak jsou to machové,“ dodal. „Takové si ona dává ke snídani.“ Její fyzická nemotornost spojená s emoční neprůhledností znesnadňuje jejím rivalům rozpoznat hrozbu, kterou pro ně Merkelová představuje. „Člověk se v ní velmi těžko vyzná, a to je důvodem jejího úspěchu,“ vyjádřil se tento její dlouholetý politický spolupracovník. „Zdá se, jako by ani nebyla z tohoto světa. Dává všem pocit ‚já se o vás postarám‘.“

Když Gerhard Schröder v roce 2005 vypsal předčasné volby, stala se Merkelová křesťanskodemokratickou kandidátkou na úřad kancléře. V politice machistických mužů byli Schröder a Fischer významnými postavami. Byli to proletáři, pouliční rváči, kteří si však libovali v politických debatách a drahém víně a pyšnili se celkem sedmi exmanželkami. Tito dva muži Merkelovou opovrhovali a ona jim jejich opovržení opětovala. Podle Dirka Kurbjuweita z týdeníku *Der Spiegel* se Schröder s Fischerem občas při projevech Angely Merkelové ve Spolkovém sněmu smáli „jako malí kluci“. Poté, co byly v roce 2011 zveřejněny fotografie Fischera, jak v sedmdesátých letech jako radikální mladík napadl policistu, ho Merkelová veřejně zkritizovala a prohlásila, že by se neměl angažovat v politice, dokud své skutky neodčiní. Mnoho Němců tento výrok považovalo za příliš ostrý. Během kancléřské volební kampaně v roce 2005 Fischer v soukromí prohlásil, že Merkelová je pro tento post nekompetentní.

V té době vládli Schröderovi sociální demokraté v koalici se zelenými a veřejnost již byla unavena dlouhotrvající ekonomickou stagnací. Během většiny kampaně CDU s přehledem vedla, pak však sociální demokraté její náskok dohnali a o volebním večeru již měly obě strany prakticky stejný počet hlasů. Alan Posener z deníku *Die Welt* zahlédl Angelu Merkelovou ten večer u centrály CDU, vypadala sklíčeně. Doprovázeli ji křesťanskodemokratičtí politici, kterých se kdysi zbavila a kteří teď neskrývali svou

škodolibou radost. Merkelová se dopustila dvou téměř fatálních chyb. Zaprvé těsně před válkou v Iráku – nepopulární mezi Němci a zavrhanou Schröderem – uveřejnila v americkém deníku *The Washington Post* svůj článek s názvem *Schröder nemluví za všechny Němce*, ve kterém se vyjádřila proti zavrhování války. „Ještě jednu větu pro Bushe a proti Schröderovi a dnes by německou kancléřkou nebyla,“ prohlásil Ulrich. Zadruhé mnoho jejích poradců zastávalo myšlenku volného trhu a podporovalo změny v daňové a zaměstnanecké politice, které sahaly daleko za hranice toho, co by byli němečtí voliči ochotni přijmout. Ani po patnácti letech neměla špetku citu pro to, co si myslí veřejnost.

O volebním večeru se Merkelová, Schröder, Fischer a další lídři politických stran shromáždili v televizním studiu, aby prodiskutovali výsledky voleb. Merkelová působila zdrceně a vyčerpaně a téměř nepromluvila. Schröder, se svými barvenými a pečlivě sčesanými kaštanovými vlasy, se škodolibě usmíval a v podstatě se již prohlašoval za vítěze. „Budu opět zvolen kancléřem,“ chvástal se. „Snad si opravdu nemyslíte, že by se moje strana bavila s Merkelovou o jejích ambicích stát se kancléřkou. Myslím, že bychom měli zůstat nohama na zemi.“ Mnoho diváků se domnívalo, že je opilý. Jak Schröder pokračoval ve svém chvástání, Merkelová pomalu ožívala, jako kdyby ji kancléřovo vystoupení pobavilo. Zdálo se, že si právě uvědomila, že jí Schröderovo holedbání pomohlo vyhrát volby. S lehkým úsměvem na rtech ho usadila: „Stručně řečeno – dnes večer jste nevyhrál,“ řekla mu. A opravdu, CDU se s velmi těsným náskokem dostala do vedení. „Až se nad tím sociální demokraté trochu zamyslí, i oni jistě dospějí k tomu, že tento výsledek přijmou. A já slibuji, že naše strana demokratické zásady dodrží.“

O dva měsíce později byla uvedena do úřadu jako první německá kancléřka.

3. Komentář k překladu

3.1. Profil cílového textu

V tomto oddílu si určíme fiktivní zadání překladu, tedy v jaké formě by náš přeložený text mohl být teoreticky publikován. Zadání překladu by měl mít překladatel určené ještě před začátkem samotného překládání, neboť mu může pomoci při rozhodování u problematických úseků textu.

Vzhledem ke skutečnosti, že překládáme pouze necelou polovinu z původního článku (přibližně dvacet normostran z celkových padesáti), měli bychom se nejprve zamyslet nad tím, zda by náš vybraný úsek mohl vyjít i jako samostatný text, nebo pouze dohromady se zbytkem článku. Pokud bychom uvažovali o publikování pouze naší překládané části, je třeba podívat se blíže na její tematickou výstavbu, tedy na to, zda je vybraný úsek natolik ucelený, aby mohl fungovat jako samostatný text. Náš překládaný text začíná rokem Angelina narození, dále popisuje její dětství a mládí a končí okamžikem, kdy je Merkelová v roce 2005 zvolena německou kancléřkou. Obsahově se tedy jedná o poměrně ucelený úsek, který se věnuje životu Angely Merkelové před jejím zvolením do úřadu německé kancléřky, a proto se domníváme, že by mohl být publikován i jako samostatně stojící text. Na druhou stranu publikace celého článku samozřejmě nabízí nesporné výhody – především větší množství informací, neboť se autor ve zbylé části textu zabývá Angeliným životem až do roku 2014, kdy byl článek uveřejněn. Lze však říci, že obě výše uvedené možnosti publikování jsou možné a ani jednu z nich nemůžeme vyloučit jako zcela nevhodnou.

Ať už by však článek vyšel v plném, či zkráceném rozsahu, bude jeho délka pro českou publicistiku problematická. Musíme totiž vzít v úvahu, že povaha publicistických textů vydávaných ve výchozí americké (či obecně anglofonní) kultuře a v cílové české kultuře je podstatně rozdílná. V Americe není výjimkou, že časopis otiskne i tak dlouhý článek, jako je ten Packerův. Naproti tomu v českém prostředí se s takovým rozsahem v publicistice v podstatě nesetkáme. Vystává tedy otázka, zda bychom našli nějaké české periodikum, které by reálně náš překlad chtělo publikovat. Pokud bychom uvažovali o publikaci celého článku, tedy nikoliv jen našeho překládaného úseku, byl by velký rozsah asi pro časopisecké vydání nevhodný. Zároveň by však byl příliš krátký na to, aby mohl vyjít v knižní podobě jako samostatná biografie. Teoreticky by mohl být publikován asi jen jako poměrně rozsáhlá kapitola v nějaké knize, která by se zabývala například životy jednotlivých německých

kancléřů. Pokud bychom ovšem hledali vydavatele jen pro náš překládaný úsek, zdá se nám jako hypoteticky nejvhodnější periodikum měsíčník *Bel Mondo*.

Bel Mondo považujeme za vhodného hypotetického vydavatele z toho důvodu, že se do něj náš článek stylově i tematicky dobře hodí. *Bel Mondo* je český společenský časopis, který sice na českém trhu v současnosti již nevychází, neboť byl vydáván pouze v letech 2012 a 2013, ale v době své působnosti se věnoval tématům, jako je například historie, kultura, architektura, móda či jídlo. Hlavní částí každého čísla byl pak rozsáhlý článek z rubriky *Příběh*, ve které byla čtenářům vždy představena nějaká slavná osobnost (v prvním čísle to byla například Michelle Obamová). Právě v této rubrice by bylo možné náš překlad publikovat, a to i z toho důvodu, že *Bel Mondo* do každého vydání řadil překlady článků ze známých zahraničních časopisů, jakými jsou například *Intelligent Life*, *The New York Times Magazine* nebo *Der Spiegel*.

Bel Mondo byl sice známý tím, že se vyhýbal ryze politickým a ekonomickým tématům a zaměřoval se spíše na životní styl, ale přesto jsme přesvědčeni, že by náš překlad byl pro rubriku *Příběh* vhodný, neboť popisuje spíše celkový životní příběh Angely Merkelové než pouze její politické působení. Náš překlad by byl navíc pro *Bel Mondo* použitelný i navzdory svému rozsahu, neboť zde vycházely i články, které byly poměrně dlouhé. Ze všech výše uvedených důvodů tedy za své fiktivní zadání budeme považovat překlad vybraného úseku pro časopis *Bel Mondo*. Další poznatky v této práci budeme tedy vztahovat pouze k překládané části článku, nikoli textu v celém jeho původním rozsahu.

3.2. Překladatelská analýza výchozího textu

Analýza výchozího textu je základem pro jeho správné pochopení a také pro vyřešení mnohých překladatelských problémů, které při překladu výchozího textu mohou vzniknout. Pro analýzu našeho vybraného článku budeme používat model Christiane Nordové¹, která text analyzuje z hlediska vnětextových a vnitřtextových faktorů. Tento model doplníme o poznatky Romana Jakobsona² týkající se textových funkcí a v rámci stylistického rozboru budeme vycházet také z knih *Stylistika současné češtiny* Marie Čechové³ a *Teorie překladu* Dagmar Knittlové⁴.

¹ NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991, s. 35–140.

² JAKOBSON, Roman. *Poetická funkce*. Jinočany: Nakladatelství H & H, 1995, s. 74–105.

³ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1997.

⁴ KNITTLOVÁ, Dagmar. *Teorie překladu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995.

3.2.1. Vnětextové faktory

Nejdříve se na výchozí text zaměříme z hlediska vnětextových faktorů, kterými dle Nordové jsou: vysílatel, záměr vysílatele, příjemce, médium, místo, čas a motiv komunikace. Nordová k těmto faktorům řadí i textovou funkci, my jí však budeme věnovat samostatný pododdíl, v němž se budeme zabývat i celkovým stylem článku. Faktory se dle systematizace Nordové pokusíme analyzovat popořadě, avšak vzhledem k jejich vzájemné provázanosti – a to i s faktory vnitrotextovými – můžeme mezi jednotlivými kategoriemi očekávat určité přesahy; nelze je tedy analyzovat zcela odděleně.

Vysílatel je v našem případě shodný s **autorem** textu, což odpovídá poznatkům, které na toto téma uvádí Nordová, neboť tvrdí, že autor bývá totožný s vysílatelem textu například právě u novinových komentářů, pod kterými je autor obvykle podepsán.⁵ U našeho vybraného článku je tedy autorem i vysílatelem v jedné osobě George Packer.

George Packer je americký novinář, který od roku 2003 pravidelně přispívá svými články do časopisu *The New Yorker*. Mimo to je i spisovatelem – zabývá se převážně politickými a sociologickými tématy, jako jsou například světové konflikty (Irák, Pobřeží slonoviny či Sierra Leone), zahraniční politika USA nebo proměna Spojených států v posledních desetiletích. Jeho díla jsou v Americe velmi úspěšná a mnohá byla dokonce oceněna literárními cenami. V minulosti Packer působil také jako vyučující na předních amerických univerzitách.⁶

Faktor autora textu je při analyzování výchozího textu velmi důležitý, neboť osoba autora má vliv na množství především vnitrotextových faktorů – na volbu tématu, výstavbu textu, presupozice či výběr lexikálních prostředků. Je například zajímavé, že Packer svá díla často koncipuje jako soubor názorů vyjadřujících se na dané téma, které sbírá od různých osob (viz například jeho díla *The Assassins' Gate: America in Iraq* či *The Unwinding: An Inner History of the New America*). Podobný přístup totiž využívá i při psaní našeho vybraného článku. Vliv autora na vnitrotextové faktory podrobněji popisujeme dále v pododdílu 3.2.3.

Záměrem vysílatele textu je informovat čtenáře o určitém tématu, konkrétně o životě Angely Merkelové. Hlavním autorovým záměrem je tedy dle systematizace Nordové záměr

⁵ NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991, s. 42.

⁶ Wikipedia, The Free Encyclopedia. *George Packer* [online]. [cit. 2. 7. 2016]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/George_Packer.

referenční.⁷ Autor se ve svém článku zaměřuje především na Angelin životní příběh před jejím hlavním politickým úspěchem, tedy zvolením do úřady německé kancléřky. Jednotlivým životním epizodám však autor nevěnuje výhradní pozornost, vyprávěcí pasáže také často střídá s pasážemi psychologického rázu, ve kterých popisuje Angelinu povahu, vlastnosti či chování.

Pro nás jako překladatele je záměr původního vysilatele důležitý, neboť má vliv na různé vnitrotextové faktory, například na obsah a výstavbu textu nebo na výběr syntaktických a lexikálních prostředků. Záměr vysilatele zároveň úzce souvisí i s motivem komunikace a funkcí textu. Podle Nordové by měl být překladatel k původnímu záměru tzv. loajální, jeho výsledný překlad by tedy měl autorův záměr buď přímo sledovat, nebo by s ním alespoň neměl být v rozporu.⁸

Dalším nezanedbatelným vnětetovým faktorem je **příjemce** textu, neboť právě jemu autor svůj text přizpůsobuje. Nordová rozlišuje faktor náhodného příjemce, tedy osoby, která si text přečte pouze náhodou, a adresáta, jemuž je text primárně určen. My se v naší analýze zaměříme především na zamýšleného adresáta, neboť u tak rozsáhlého textu nepředpokládáme, že by se našel větší počet lidí, kteří by si takový článek přečetli, aniž by měli o dané téma zájem. Primárními **adresáty**, pro které autor článek vytvořil, jsou vzhledem k médiu, kde byl článek otisknut, čtenáři časopisu *The New Yorker*. Z tohoto okruhu čtenářů se pak autor zaměřuje konkrétněji na takové publikum, které se zajímá buď obecně o německou kulturu nebo politiku, či přímo o osobu Angely Merkelové. Můžeme také uvažovat o potenciálních čtenářích, kteří si rádi čtou biografie známých osobností, a to bez ohledu na tematizovanou kulturní oblast.

Analyzujeme-li článek pro potřeby budoucího překladu, měli bychom se pozastavit také nad tím, zda existují nějaké zásadní rozdíly mezi adresátem výchozím a cílovým. Překladatel musí takové kulturní rozdíly vzít v potaz a svůj překlad jim přizpůsobit, tedy například přidat vysvětlení tam, kde by cílovému čtenáři chyběly potřebné znalosti, či naopak explicitní informace vynechat, pokud by byly pro cílového čtenáře nadbytečné. Faktoru cílového adresáta a jeho předpokládaným znalostem v kontrastu s adresátem výchozím se však konkrétněji budeme věnovat později v oddílu věnovaném presupozicím, a proto zde pouze předesíláme, že tento aspekt nelze během překladu opomíjet.

⁷ NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991, s. 49.

⁸ NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991, s. 48.

S faktorem adresáta je vzhledem k okruhu čtenářů textu úzce provázán faktor **média**. Packerův text byl zveřejněn v americkém týdeníku *The New Yorker*, konkrétně ve vydání z 1. prosince 2014. Ke čtenáři se tedy článek dostal v písemné verzi, a to buď v podobě tištěné, či elektronické. Písemná forma textu dává autorovi na rozdíl od ústní komunikace mnoho možností, které jsou u takto rozsáhlého textu velmi užitečné. Autor si především může článek předem připravit. Z toho pak vyplývají další výhody, lze například vyjádřit složitější myšlenky či použít ve vyprávění odbočky od hlavního děje, a to i pomocí delších a komplexnějších vět, aniž by hrozilo, že se adresát v autorově sdělení ztratí.

Faktor média je pro nás důležitý i pro porovnání s vybraným fiktivním vydavatelem našeho překladu. Týdeník *The New Yorker* vychází již od roku 1925, má tedy poměrně dlouhou tradici a v Americe patří mezi vedoucí a často oceňované časopisy. Zaměřuje se spíše na odbornější témata pro vzdělanější publikum, jako je například politika, ekonomie, věda či umění, ale zároveň publikuje i současnou beletrii a nabízí svým čtenářům i humorné fejetony či kreslené vtipy. Náš vybraný článek vyšel v časopisu v rámci jeho tradiční rubriky *Profiles*, ve které je vždy představena nějaká významná osobnost (v minulosti zde byl publikován například i životní příběh Ernesta Hemingwaye). Srovnáme-li tedy *The New Yorker* z výchozí kultury s časopisem *Bel Mondo* z kultury cílové, povšimneme si, že se periodika obsahem příliš neliší (ačkoli *Bel Mondo* se zaměřuje spíše na témata lifestyleová než přímo odborná), rozdílná je spíše tradice periodika v dané kultuře, jeho prestiž a počet čtenářů. Pro nás jako překladatele z tohoto srovnání vyplývá to, že článek nemusíme (až na některé odlišnosti v presupozicích) nějak celkově přizpůsobovat cílovému typu periodika, neboť výchozí i cílový magazín sdílí podobnou cílovou skupinu – jsou určeny spíše vzdělanějšímu publiku.

Zajímavým aspektem výchozího textu je faktor **místa**. Článek vyšel v anglofonní kultuře, konkrétně ve Spojených státech, a jeho autor je Američan. Tématem článku je však německá kulturní oblast (osobnost z německé kulturní oblasti). A právě Německo proto bude v našem článku hrát nejdůležitější roli, neboť je hlavní oblastí, v rámci které autor vypráví příběh kancléřčina života. Zároveň se v textu objevuje velké množství reálií, které jsou s německou kulturou těsně spjaté.

Z této situace pro překladatele vyplývá nutnost pečlivé práce se zdroji, neboť se může stát, že autor, který nepopisuje svou vlastní kulturu, se při předávání informací čtenáři zmýlí a uvede nesprávná fakta. Jak autor navíc sám přiznává, článek nevznikl na základě jeho osobního rozhovoru s německou kancléřkou, nýbrž tak, že Packer převzal množství příhod z kancléřčina života od různých německých novinářů či spisovatelů, kteří se osobností Angely Merkelové také zabývali. Získané poznatky pak autor poskládal dohromady, aby vytvořil

celkový příběh. Takovýmto postupem se ještě zvyšuje pravděpodobnost, že Packer mohl při psaní článku použít nepřesné informace, neboť fakta nezískává přímo, nýbrž se spoléhá na to, že jsou správná tak, jak je převzal ze svých německých zdrojů. Navíc musí autor informace před jejich samotným použitím ještě přeložit do angličtiny, a to je další fáze, kde může snadno dojít k významovým či faktickým posunům.

Faktor **času** nám překlad vybraného textu příliš nekomplikuje. Článek byl uveřejněn na konci roku 2014, nemusíme tedy řešit výrazný časový posun mezi vydáním originálu a hypotetickým vydáním našeho překladu. Informace uvedené v článku nejsou navíc většinou na čas vydání nijak vázané, neboť se vztahují k takovým událostem ze života Angely Merkelové, které už se odehrály, a nemohou se tedy změnit.

Jedinou faktickou nesrovnalostí, která je způsobena časovým odstupem mezi vydáním článku ve výchozí a cílové kultuře, je informace týkající se počtu bývalých manželek Gerharda Schrödera a Joschky Fischera. Autor uvádí, že je jich dohromady sedm (toto číslo bylo aktuální v roce 2014), avšak v současnosti se jejich počet navýšil již na číslo osm (Schröder se v roce 2015 rozvedl se svou čtvrtou manželkou).⁹ Tento detail však v našem překladu neopravujeme.

Motivem napsání tohoto článku byla především autorova snaha přiblížit americkým čtenářům život Angely Merkelové, přední německé političky, kterou sám Packer označuje za „nejmocnější ženu světa“. Autor mapuje Angelin život od okamžiku jejího narození až po nejnovější události z posledních let. Zároveň se snaží toto téma čtenáři podat zajímavým způsobem, aby ho motivoval k přečtení celého článku, a proto prosté vyprávěcí pasáže doplňuje o množství citovaných výroků a názorů, které pocházejí například od Angeliných přátel, známých či politických kolegů.

3.2.2. Textové funkce a stylistický rozbor

Z výše analyzovaných faktorů lze vyvodit, že podle systematizace Romana Jakobsona¹⁰ je primární textovou funkcí vybraného článku funkce referenční, tedy informování čtenáře. Autor zpracovává fakta a informace o kancléřčině životě a přináší je čtenářům, aby je obohatil o nové znalosti. Sekundárně jsou v článku zastoupeny i další funkce, například funkce expresivní, neboť Packer nepodává informace pouze jako objektivní sled událostí; jednotlivé

⁹ Der Tagesspiegel. *Gerhard Schröder und Doris Schröder-Köpf trennen sich* [online]. [cit. 5. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.tagesspiegel.de/weltspiegel/nach-fast-18-jahren-ehe-gerhard-schroeder-und-doris-schroeder-koepf-trennen-sich/11565486.html>.

¹⁰ JAKOBSON, Roman. *Poetická funkce*. Jinočany: Nakladatelství H & H. 1995, s. 74–105.

situace jsou komentovány či hodnoceny, a to buď přímo ze strany autora článku, nebo jiné osoby, která v textu promlouvá. Dále je zde obsažena i funkce konativní, protože autor čtenářům nabízí jistý pohled na věc a v podstatě je vybízí, aby si na základě jeho informací vytvořili svůj názor. Zároveň lze v textu identifikovat i funkci poetickou, jelikož Packer používá rozličné jazykové prostředky, aby text ozvláštnil (viz níže úsek o faktoru lexika). Zajímavostí je také zastoupení funkce metajazykové, kterou můžeme spatřovat v tom, že autor do anglického textu záměrně vkládá německé výrazy, kterými pro čtenáře navozuje atmosféru tematizované kultury.

Budeme-li chtít text klasifikovat z hlediska funkčních stylů, nejvíce bude odpovídat stylu publicistickému. Zároveň však obsahuje také přesahy do stylu odborného a uměleckého. Toto zjištění koresponduje s poznatkami, které o publicistickém stylu uvádí Čechová¹¹: „Styl publicistický více než kterýkoli jiný funkční styl je v těsné souvislosti s ostatními. Vstřebává do sebe jak prvky mluvených projevů prostěsdělovacích, tak jsou uplatněny i prvky stylu odborného. Ve stylu publicistických projevů lze nalézt i prvky stylu uměleckého.“ Knittlová vzájemný vztah mezi stylem publicistickým a odborným vysvětluje tím, že se oba styly vyvíjely společně a že je spojuje logická výstavba textu, použití odborných výrazů a dále také přesnost a věcnost vyjádření. Se stylem uměleckým pak publicistiku pojí zejména poutavost a použití obrazných prvků či slov emocionálně zbarvených.¹²

Stejně jako nelze náš text zařadit zcela bez výhrad k jedinému funkčnímu stylu izolovaně od ostatních, ani samotná charakteristika publicistického stylu není zcela jasná a jednotná. Jedná se totiž o styl žánrově i stylisticky velmi pestrý, a proto je obtížné stanovit univerzální vlastnosti, které by byly společné pro všechny texty tohoto stylu. Autoři se však shodují, že publicistický styl má dvě hlavní funkce, a to informovat a přesvědčovat¹³, což odpovídá textovým funkcím, které jsme v textu identifikovali dle Jakobsonova dělení. Čechová uvádí k charakteru publicistického stylu následující: „Celkový charakter textů publicistického stylu je podmíněn jejich širokým společenským posláním – rychle, výstižně a co nejúčinněji informovat adresáty nejrůznějšího sociálního zařazení, věku a vzdělání, zprostředkovávat myšlenky s maximální srozumitelností a sémantickou jednoznačností, bezprostředností a přesvědčivostí, získávat čtenáře nebo posluchače pro přístup k problémům v duchu názorů, které publicistický orgán reprezentuje.“

¹¹ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1997, s. 179.

¹² KNITTLOVÁ, Dagmar. *Teorie překladu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995, s. 109.

¹³ KNITTLOVÁ, Dagmar. *Teorie překladu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995, s. 110.

Čechová styl publicistický dále rozděluje na tři druhy žánrů: zpravodajské, analytické a beletristické.¹⁴ Nám ovšem toto poměrně pevné rozdělení opět příliš nevyhovuje. Vybraný text je totiž jakousi kombinací hned několika žánrů: primárně se jedná o obsahem a chronologickou výstavbou o životopis Angely Merkelové, avšak prosté předání informací o jejím životě je ozvláštněno komentujícími a analyzujícími pasážemi, kde je vyjadřován subjektivní názor mluvčího. Text tedy stojí na pomezí žánrů zpravodajských a analytických. Zároveň článek využívá i prvků uměleckého stylu (zejména lexikálních), a proto ho nemůžeme vymezit ani vůči žánrům beletristickým. Mohl by tedy spadat do žánru *profil*, který stejně jako náš článek nabízí komplexní pohled na vybranou osobu.

S funkcí a žánrem textu souvisí i použití slohových postupů. V první řadě je zde použit postup vyprávěcí, u něhož vystupuje do popředí časová osa příběhu, zároveň však lze identifikovat například i dílčí použití postupu úvahového (u subjektivních postojů) či informačního, respektive popisného (při předávání faktů).¹⁵

V rámci stylistického rozboru textu by bylo vhodné analyzovat také slohotvorné činitele, které ovlivňují výsledný styl textu. Jelikož by se však množství objektivních i subjektivních slohotvorných činitelů překrývalo s analýzou vnětextových a vnitrotextových faktorů dle Nordové, uvádíme zde jen ty poznatky, které v jiných částech analýzy nezmiňujeme: náš vybraný text je psaný, veřejný, věcný, připravený, byl vydán v tištěném či elektronickém časopisu, je tedy určený kolektivnímu adresátovi a kontakt autora se čtenářem je nepřímý.

3.2.3. Vnitrotextové faktory

V tomto pododdílu budeme analyzovat vnitrotextové faktory, zaměříme se tedy na obsah a formu výchozího textu. Nordová do této skupiny řadí: téma, obsah, presupozice, výstavbu textu, nonverbální prvky, lexikum, syntax a suprasegmentální prvky. Některé vnitrotextové faktory už jsme zmínili v rámci faktorů vnětextových, nyní je ovšem probereme podrobněji.

Ústředním **tématem** výchozího textu je život německé političky Angely Merkelové, a to od okamžiku jejího narození po zvolení německou kancléřkou. Toto téma prostupuje celým článkem, výchozí text lze tedy označit za koherentní. Námět článku nám prozrazuje již nadpis, respektive podtitul, který zní: „*The Quiet German: The Astonishing Rise of Angela Merkel, the most powerful woman in the world*“. Výběr tohoto konkrétního tématu je docela

¹⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1997, s. 195.

¹⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1997, s. 66.

zajímavý, neboť jak jsme již uvedli výše, autor je americké národnosti a i samotný článek vyšel v Americe. Německá oblast je tedy výchozí kultuře poměrně vzdálená. Packer však již svými předchozími literárními díly ukázal, že se nezajímá jen o svou zemi, ale i o zahraniční dění (viz například jeho kniha *The Assassins' Gate: America in Iraq*), a tak se z jeho strany nejedná o příliš překvapivou volbu. Angela Merkelová je zároveň v současné době velmi probíranou politickou postavou (především v Evropě, ale známá je takřka po celém světě), a to zejména v kontextu současné uprchlické krize, jde tedy o velmi aktuální téma. Ani my jako překladatelé se tudíž nemusíme bát, že by článek dnes již nebyl pro cílového čtenáře atraktivní.

Konkrétní **obsah** výchozího textu tvoří vyprávění o jednotlivých životních obdobích Angely Merkelové. V prvním odstavci našeho vybraného úseku uvádí autor svůj článek obecným představením kancléřčiny osoby; zdůrazňuje zde především to, že je Merkelová jakožto žena v tak vysokém politickém úřadu v podstatě výjimkou a že mnohé lidi její náhlý úspěch překvapil. V dalším odstavci již následuje samotný kancléřčin životopis. Příběh je chronologicky řazený, začíná tedy v roce 1954, kdy se Angela narodila. Dále autor popisuje její dětství, rodinu, školní léta, studium na vysoké škole, počátky jejího pracovního života v oblasti kvantové chemie a první manželství; to vše je vyprávěno na pozadí komunistického režimu, který v té době vládl ve východním Německu. Zlom v jejím životě nastává po pádu Berlínské zdi, kdy se Angela začíná zajímat o politiku; tento okamžik autor označuje jako počátek jejího „druhého“ života. Následuje vyprávění o tom, jak se Merkelová přes první drobné úspěchy v této oblasti postupně vypracovává na vyšší a důležitější politické pozice. Naš vybraný úsek textu končí okamžikem Angelina největšího politického úspěchu, kterým je její zvolení do úřadu německé kancléřky v roce 2005.

Packerův článek však není pouhým odvyprávěním Angelina života, autor střídá ryze vyprávěcí úseky s množstvím autentických citátů a se svými vlastními úvahami. Čtenář si tedy může celkovou představu o kancléřčině životě vytvořit nejen na základě objektivních životopisných údajů, ale také díky subjektivním názorům a vzpomínkám, které pocházejí buď přímo od autora, nebo je Packer přejímá z výroků Angely Merkelové a osob z jejího okolí. Tyto pasáže mají často psychologický tón – popisují Angelinu povahu, vlastnosti či chování v konkrétních situacích. Díky tomuto oživení působí životopis dynamicky, autenticky a je pro čtenáře velmi čtivý. Téma a obsah článku mají vliv na další vnitrotextové faktory, například na presupozice.

Faktoru **presupozic**, tedy předpokládaných čtenářových znalostí, jsme se dotknuli již při analyzování faktoru místa, neboť právě s tematizovanou kulturou je v našem případě

většina presupozic těsně spjatá. Jak už jsme zmínili, článek pojednává o německé kultuře, výchozí adresát však pochází primárně z kultury americké. Jelikož jsou si tyto dvě oblasti dosti vzdálené, a to nejen geograficky, můžeme očekávat, že se autor bude snažit spíše vycházet čtenáři vstříc, a tudíž vysvětlovat vše, co adresát ze své kultury nezná. Autor však musí samozřejmě zvážit, která reálie si vysvětlení žádá a která ne, aby jeho článek nebyl ani příliš triviální, ani příliš náročný na porozumění.

Množství presupozic je ovlivněno také žánrem textu. Náš článek je životopisem Angely Merkelové, jeho primární funkcí je tedy seznámit čtenáře s kancléřčím životem. Na této vyprávěcí rovině proto očekáváme většinu informací uvedených explicitně. Celkově lze říci, že text není na pochopení příliš složitý, autor nezachází do zbytečných a příliš odborných podrobností a komplikovanější či kulturně zakotvené reálie (například geografické údaje, historické souvislosti, politické funkce nebo německé osobnosti) vždy nějakým způsobem představuje a objasňuje. Předpokládá se však, že čtenář bude mít alespoň základní povědomí o tom, kdo Angela Merkelová je, aby v něm článek vzbudil zájem dozvědět se o její osobě něco podrobnějšího.

Zvážení adresátových presupozic není důležité jen pro autora při psaní článku, ale při překladu textu pro jinou kulturu také pro překladatele. Překladatel musí uvážit, do jaké míry se presupozice výchozího a cílového adresáta shodují. Obecně vzato můžeme vycházet z typického okruhu čtenářů výchozího a hypotetického cílového periodika. *The New Yorker* i *Bel Mondo* se profilují spíše jako časopisy pro vzdělanější publikum, zde tedy nějaká větší rozdílnost nehrozí. Zásadní rozdíl však vychází z kulturního původu obou skupin adresátů. U našeho článku je tento kulturní aspekt poměrně zajímavý, neboť cílový český adresát je tematizované kultuře bližší, než byl adresát původní, tedy americký. Z tohoto paradoxu pro nás vyplývá, že se v textu můžeme setkat s reáliemi, které autor kvůli nedostatečným presupozicím výchozího čtenáře raději vysvětluje, pro našeho cílového čtenáře však bude takové objasnění vzhledem k blízkosti české a německé kultury zbytečné, a může být tedy vhodné takovou informaci vynechat. Konkrétní příklady odlišných presupozic výchozího a cílového čtenáře uvádíme níže v oddílech o překladatelských problémech a posunech.

Při analyzování **výstavby textu** rozlišujeme dle Nordové makrostrukturu (členění na úrovni celého textu, dělení na kapitoly, odstavce) a mikrostrukturu textu (organizace souvětí a vět jednoduchých).¹⁶ Ačkoli je náš vybraný úsek článku součástí většího textu, může bez problémů fungovat i jako samostatný text, neboť je formálně i tematicky ucelený.

¹⁶ NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991, s. 100–105.

Z hlediska makrostruktury je článek členěn primárně na nadpis, podnadpis a také údaj o autorovi, dále již následuje samotný text, který je dělen pouze na odstavce, žádné kapitoly v textu vyděleny nejsou. Myšlenky na sebe logicky a plynule navazují, jednotlivé odstavce kopírují sémantickou výstavbu článku (viz faktor obsahu textu). Odstavce mají spíše kratší rozsah, což je podmíněno zejména formátem článku v tištěné verzi časopisu *The New Yorker*, kde autor pracuje s rozdělením strany na tři úzké sloupečky, a proto text člení do odstavců častěji, než kdyby byl text formátován na celou šířku strany.

Jak jsme již zmiňovali výše, v textu se střídají různé pohledy na věc, které bychom mohli označit jako autorské a neautorské texty. Funkcí autorských textů je především nestranný popis kancléřčina života; naproti tomu texty neautorské, kterými jsou přejímané výroky Merkelové či jiných osob, svou přítomností článek oživují, přidávají mu dynamičnost, autentičnost, charakter mluvenosti a zároveň i subjektivní pohled na dané téma.

Podíváme-li se na mikrostrukturu textu, zjistíme, že je značně ovlivněna žánrem a stylem článku. V textu se střídají velmi dlouhá souvětí – s množstvím vedlejších vět či vsuvek – a kratší jednoduché věty. Kratší věty používá autor spíše u životopisných vyprávěcích pasáží, u kterých čtenářům představuje fakta. Delší souvětí pak připadají zejména na subjektivní citované výroky jiných osob, které sdělují své myšlenky a názory. Syntaktické stránce výstavby textu se budeme věnovat podrobněji u faktoru syntaxe.

Vzhledem k žánru textu není překvapující, že je článek vystavěn chronologicky, neboť autor sleduje postupný vývoj kancléřčina života. Téma je tedy průběžné a je rozděleno na množství podtémat. Při vyprávění používá autor většinou minulý čas, v přímé řeči se pak střídá čas přítomný a minulý podle toho, zda citovaná osoba komentuje nějakou minulou událost nebo vyjadřuje svůj obecný názor. Kombinace více časových rovin text ozvláštňuje, a text proto nepůsobí na čtenáře pouze jako nudný výčet událostí.

S výstavbou textu do určité míry souvisí i faktor **nonverbálních prvků**, tedy nelingvistických prvků, které doplňují samotný text. V našem článku se však vyskytují pouze ve velmi omezeném počtu, a to v podobě černobílých fotografií, které jsou umístěny na začátku textu. Jedná se o devět fotografií Angely Merkelové, které pořídila německá fotografka Herlinde Koelblová v rozmezí let 1991–2006.¹⁷ Fotografie zaznamenávají kancléřčinu proměnu během těchto let a jejich funkce je především ilustrační, neboť nesouvisí přímo s určitým místem v textu, nýbrž spíše dokreslují celkové téma. Ve vztahu

¹⁷ Herlinde Koelbl Photography. *Politiker* [online]. [cit. 9. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.herlindekoelbl.de/politicians.php?id=1&img=3>.

k faktoru adresáta mají samozřejmě upoutat pozornost (zabírají více než jednu stranu tištěné verze časopisu) a nalákat čtenáře, aby si daný článek přečetl.

V časopisu *The New Yorker* se u našeho článku setkáváme také s kreslenými vtipy, kterými je magazín proslulý. Jedná se však o obrázky, které s naším článkem tematicky vůbec nesouvisí, pouze zasahují do prostoru, na kterém je publikován. Zmiňujeme je tedy jen pro úplnost, nebudeme je však nijak analyzovat. Vzhledem k tomu, že zmiňované fotografie a kreslené vtipy nejsou s naším úsekem textu nijak pevně provázány, nezahrnujeme je do textu originálu ani překladu.

Výběr **lexika** je vázán nejen na faktor autora, ale také například na téma, médium, adresáta či autorův záměr. Celkový styl článku a s tím související výběr lexika je samozřejmě podmíněn funkčním stylem, tedy tím, že se jedná o text publicistický (s přesahy do stylu odborného a uměleckého), který je psaný a připravený.

Lexikum, které autor v našem článku používá, je značně rozmanité – zastoupeny jsou rozličné stylové vrstvy. Používání stylově různorodých prostředků je v publicistických textech obvyklé, neboť jejich kontrast působí inovativně a zajímavě, záměrné používání různých stylových vrstev je zde tedy prostředkem aktualizace.

Základ slovní zásoby našeho článku tvoří slova neutrální. Kromě těchto stylově nepříznakových výrazů však v textu nalezneme například také hovorová slova (*cushy, bitchy*), a dokonce i vulgarismy (*idiot, fuck*), které sice nepoužívá přímo autor, ale vyskytují se v přejímaných citacích. K navození charakteru mluvenosti přímých řečí přispívá také používání stažených slovesných tvarů (*you're, didn't, wasn't*). Za povšimnutí stojí taktéž idiomy a ustálená spojení (*leave the church in the village, biding her time*), jejichž obraznost oživuje lexikální stránku textu. Packer se v článku nevyhýbá ani ironickým a sarkastickým výrazům (*Angie the Snake, Club of the Unkissed, discreet to the vanishing point*) či přirovnáním (*they laughed like boys on the playground, her haircut looked like a pot over her head*), které celkové téma článku odlehčují. Text ozvláštňují také obrazná pojmenování, například metafory či metonymie (*an enormous vacuum to making sense of your existence, relatively sunny spirit*).

Naproti tomu se zde vyskytují hojně i odborné výrazy, a to zejména z oblasti politiky, historie, vědy a náboženství (*tax code, minister of women and youth, parity, schools supervisor, agitation and propaganda, perestroika, Ostalgia, Forum checks, quantum chemistry, surface hydroxyls* či *seminary*). Hojnější zastoupení termínů v textu odpovídá relativně odbornému tématu tohoto článku. Právě překládání odborných výrazů je jedním

z největších problémů tohoto textu. Podrobně se této problematice budeme věnovat níže v oddílu o překladatelských problémech.

Vzhledem k tomu, že se jedná o text publicistický, objevuje se zde samozřejmě také řada publicismů, tedy výrazů typických pro tento funkční styl (*Election Night, political agenda, world leader*). Mezi ustálené výrazy, kterých autor užívá, patří také zkratky (*G.D.R., C.D.U.*), jejichž použití napomáhá úspornosti vyjadřování. Autor je však vždy raději nejprve vysvětluje, aby nedošlo k jejich nepochopení ze strany příjemce.

Zajímavostí je, že se v textu na několika místech vyskytují i německá slova (*mein Mädchen, fleissig, bürgerlich*), která jsou zvýrazněna kurzívou. Autor je v článku používá jako prostředek ozvláštňení, kterým čtenáři ilustruje německou kulturu. Kromě samozřejmých odkazů na německou kulturu se pak v textu objevují aluze i na kulturu americkou, například zmínka o americkém politickém seriálu *House of Cards*. Také občasný výskyt amerických hovorových výrazů, jejichž význam v kontextu je oproti primárnímu významu slova poněkud posunutý, napovídá, v jaké kultuře byl článek napsán (*guys = people, kids = young people*).

Vedle lexika je styl článku ovlivněn také **syntaxí**. Autor v textu používá velmi často dlouhá souvětí, souřadná i podřadná, avšak nechybí ani kratší jednoduché věty. Jak už jsme zmínili výše u faktoru výstavby textu, kratší větné celky jsou užívány hlavně při objektivním vyprávění a představování faktů. Naopak při vyjadřování subjektivních názorů často vznikají dlouhá souvětí. Délka a složitost použitých vět souvisí především s funkcí textu a autorovým záměrem. Autor usiluje o to, aby byl jeho článek zajímavý, střídá kratší a delší věty, aby se vyhnul monotónnosti a přidal textu dynamičnost („*In order to be true to your hopes, your ambitions, your beliefs, your dreams, you had to be a hero twenty-four hours a day. And nobody can do this.*”). V článku převažují věty oznamovací; věty tázací se objevují pouze v úsecích přímé řeči (“*Do you know what you want to say?*” *Feldmeyer asked.*). V úvahových pasážích jsou občas kladeny i řečnické otázky (například: *What did kids in the West have to protest about?*).

Typickým rysem anglické syntaxe je snaha o kondenzovanost. Jedním z prostředků, kterými angličtina kondenzovanosti dosahuje, jsou polovětné konstrukce. V našem textu se často setkáváme s polovětnými vazbami infinitivními (*Her idea was to see how life in the public eye changed them in the course of a decade.*), participiálními (... *in Merkel's case they were joined by the reticence, tinged with irony, of a woman navigating a man's world...*) i gerundiálními (*She once told a story from her childhood of standing on a diving board...*). Právě polovětné konstrukce jsou jedním z problémů, které musíme při překladu do češtiny

řešit, neboť v češtině není obvyklá taková míra kondenzovanosti jako v angličtině. Aby byl výsledný český text pro cílového čtenáře srozumitelný a působil přirozeně, musíme obvykle takové problematické úseky převádět do češtiny například pomocí věty vedlejší. Této problematice se budeme věnovat podrobně v oddílu o překladatelských problémech a jejich řešeních.

Dalšími syntaktickými prostředky, které přispívají ke kondenzovanosti textu, jsou přístavky (*Angela, **the oldest of three children**, was raised on the outskirts of Templin...*) a vsuvky (*First, just before the Iraq War—**unpopular in Germany, and repudiated by Schröder**—she had published an op-ed...*). Packer pomocí těchto většinou asyndeticky připojených větných částí často vysvětluje, doplňuje či upřesňuje dříve uvedené informace. Dále text kondenzuje například užíváním několikanásobných větných členů ve funkci výčtů (*Merkel learned to approach problems methodically, **drawing comparisons, running scenarios, weighing risks, anticipating reactions**, and then, even after making a decision, **letting it sit for a while before acting.***).

Posledním vnitrotextovým faktorem, který Nordová zmiňuje, jsou **suprasegmentální prvky**. V psaném textu jsou suprasegmentální prvky reprezentovány grafickou podobou textu, zajímají nás tedy aspekty jako například velikost písma, použití kurzívy a dále pak také zvláštní případy interpunkce (například uvozovky, závorky či pomlčky). Všechny tyto prvky slouží především k lepšímu členění a větší přehlednosti textu.

Druh a velikost písma jsou v podstatě v celém článku stejné. Pouze u nadpisu, autorova jména a jména rubriky je použito písmo větší a slova jsou napsána velkými písmeny. Tyto údaje mají za úkol zaujmout čtenáře na první pohled a naznačit mu, jakému tématu se článek bude věnovat a kdo ho napsal. V textu se pak dále setkáváme s celým jedním odstavcem, který je napsán menším písmem než ostatní text. Jedná se o vložený text Michaela Glose týkající se kancléřky, který Packer cituje. Odlišná velikost písma zde slouží jako oddělení od vlastního autorova textu a zároveň také poutá čtenářovu pozornost. Zajímavým zpestřením je také použití výrazných iniciál na začátku některých odstavců. Autor tímto způsobem text oživuje a také naznačuje jakési větší tematické předěly (například mezi „prvním“ a „druhým“ životem Merkelové).

Pozoruhodným rysem, který se týká formátu písma, je použití diereze v jistých anglických slovech, ve kterých je třeba naznačit, že dvě vedle sebe stojící samohlásky čteme

jako oddělené hlásky. Tento způsob značení je pro *The New Yorker* typický.¹⁸ V textu nalezneme takto naznačenou výslovnost například u slova *preëminent*.

Kurzívu autor používá kromě označení textu podnadpisu a popisků fotografií také při použití cizojazyčných (německých) pojmů (*bürgerlich, fleissig, mein Mädchen*) nebo periodik (*Die Welt, Der Spiegel, Frankfurter Allgemeine Zeitung*). Použití kurzívy může v článku také znázorňovat speciální důraz na konkrétním slově (*But what made Merkel a potentially transformative figure in German politics was that, below the surface, she didn't belong.*).

Jak jsme již uvedli výše, autor ve svém článku používá velké množství citací. Při uvádění přejímaných výroků používá klasické dvojité uvozovky. Tímto způsobem v článku označuje také názvy děl, například biografii "*The First Life of Angela M.*", film "*The Tin Drum*" nebo Angelinu studii "*Vibrational Properties of Surface Hydroxyls: Nonempirical Model Calculations Including Anharmonicity*". V textu jsou několikrát použity i jednoduché závorky, a to například pro označení názvu v rámci přímé řeči (*Their style, Ulrich said, is "not 'House of Cards.' "*).

V textu se také mnohokrát objevují závorky a tzv. dlouhé pomlčky, které autor neodděluje mezerami. Funkce závorek a pomlček je především syntaktická – oddělují doplňující, vysvětlující či méně důležité informace, vsuvky či přístavky (*Waldhof was—and remains—home to several hundred physically and mentally disabled people, who learned trades and grew crops.*). Jednou se v textu vyskytují také tři tečky, které mají naznačit vynechání úseku v rámci přímé řeči (*I always used the free room that the G.D.R. allowed me.... There was no shadow over my childhood.*).

3.3. Překladatelská metoda

Globální metodu překladu našeho článku volíme na základě provedené analýzy výchozího textu a vycházíme z Levého dvojí normy překladu a principu funkční ekvivalence.

Levý uvádí dvě tendence, mezi kterými si musí překladatel neustále vybírat – věrnost a volnost.¹⁹ V našem překladu se vzhledem k originálu primárně snažíme o věrnost, tedy o významovou přesnost, která je zásadní například při popisu faktů či překladu termínů. Zároveň nám jde také o zachování dominantní referenční funkce a stylu textu i lexika, tedy o to, aby překlad působil na cílového adresáta stejně jako výchozí text na výchozího adresáta.

¹⁸ The New Yorker. *The curse of the diaeresis* [online]. [cit. 10. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.newyorker.com/culture/culture-desk/the-curse-of-the-diaeresis>.

¹⁹ LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4. vyd. Praha: Apostrof, 2012, s. 82–87.

Od metody věrnosti se snažíme odchylovat pouze v takových případech, kde je třeba překlenout odlišné žánrově-stylistické normy či rozdíly v presupozicích adresáta výchozího a cílového, neboť jak jsme již naznačili dříve, znalosti čtenářů z výchozí a cílové kultury se nemusí vždy shodovat. U takových pojmů použitých v originálu, kterým by cílový adresát nemusel rozumět, se uchylujeme spíše k metodě volnosti a problematické úseky se čtenáři snažíme nějakým způsobem vysvětlit, neboť usilujeme především o srozumitelnost překladu. Nechceme však čtenáře podceňovat, a proto na místech, kde jsou znalosti cílového adresáta díky blízkosti obou kultur hlubší než znalosti adresáta výchozího, naopak redundantní informace vynecháváme. Volnější řešení volíme také u syntaktických úseků, které je nutno přeformulovat, aby působily v cílovém jazyku přirozeně, a dále u některých jazykových obrátů, nejčastěji idiomů, které nelze do češtiny přeložit doslovně; řídíme se principem funkční ekvivalence. Od globální metody věrnosti se odchylujeme též u faktických nepřesností, u expresivního lexika, které musíme v některých případech lehce zneutralizovat, či u překladu přímých řečí, kde je třeba dbát na to, aby se neztratil charakter mluvenosti.

3.4. Překladatelské problémy a jejich řešení

V tomto oddílu se budeme věnovat problémům, které nastaly při překladu našeho článku do češtiny. Problémy rozdělíme do tří kategorií – budeme se zabývat jevy gramatickými, syntaktickými a lexikálními. Vzhledem k velkému množství problémů, na které jsme při překladu narazili, je zřejmé, že zde nelze podrobně okomentovat všechny. Proto se zaměříme výběrově na ty nejdůležitější a nejzajímavější, které dobře ilustrují jednotlivé problematické oblasti překladu. Teoretický popis vždy doplníme o praktickou ukázkou z originálu a příklad možného řešení z našeho překladu; u jednotlivých řešení také uvádíme, jaký překladatelský postup jsme při překladu použili, a odůvodňujeme, proč jsme daným způsobem postupovali. (Při uvádění ukázek budeme pro originální text používat zkratku O, pro překlad zkratku P.)

Teoretické poznatky čerpáme z těchto příruček: Dagmar Knittlová *Teorie překladu*²⁰, Libuše Dušková *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*²¹ a Jiří Levý *Umění překladu*²².

²⁰ KNITTLOVÁ, Dagmar. *Teorie překladu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995.

²¹ DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994.

²² LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4. vyd. Praha: Apostrof, 2012.

3.4.1. Syntax

Na rovině syntaktické je při překladu nutné překonat zejména problémy plynoucí z rozdílného charakteru jazyka výchozího a cílového. Z hlediska větné skladby tak představovaly největší problém dlouhé věty rozvítené množstvím vět vedlejších a často také doplněné vsuvkami. Taková větná struktura je sice v angličtině přirozená, při překladu však není vždy vhodné velkou členitost vět ponechávat, neboť by mohla ztěžovat čtenářovo porozumění textu. V překladu proto na některých místech raději dlouhé a syntakticky komplikované věty rozdělujeme na několik kratších celků či alespoň větné části přeskupujeme do jiného pořadí, abychom se vyhnuli tomu, že by český text působil nepřirozeně a nesrozumitelně. Na druhou stranu ovšem chceme v překladu zachovat autorův styl, a proto se nesnažíme zjednodušovat syntax za každou cenu, nýbrž pouze u příliš dlouhých, komplikovaných či nepřehledných vět.

Uvádíme dvě ukázky problematické syntaxe z výchozího textu, kde jsme se pro lepší přehlednost uchýlili k rozdělení větného celku na více kratších úseků:

O: *Trained to see the invisible world in terms of particles and waves, Merkel learned to approach problems methodically, drawing comparisons, running scenarios, weighing risks, anticipating reactions, **and then**, even after making a decision, letting it sit for a while before acting.*

P: *Merkelová, zvyklá vidět neviditelný svět částic a vln, se naučila přistupovat k problémům metodicky, porovnávat situace, přehrávat si možné scénáře, zvažovat rizika a předvídat reakce. I rozhodnutou záležitost je schopna nechat na chvíli uležet a teprve poté začít jednat.*

O: *The family received clothes and food from relatives in Hamburg, as well as money in the form of "Forum checks," convertible from Deutsche marks **and** valid in shops in large East Berlin hotels that sold Western consumer items.*

P: *Od příbuzných z Hamburku rodina dostávala oblečení a potraviny, a také peníze ve formě tzv. forum šeků, na které se v NDR směňovaly západoněmecké marky. Těmito šeky se pak dalo platit ve velkých východoberlínských hotelech, kde se v obchodech prodávalo spotřební zboží ze Západu.*

V textu originálu se setkáváme také s komplikovanými větnými celky, které je při překladu do češtiny nutné přeskupit, neboť by původní uspořádání větných částí působilo v cílovém jazyce nepřirozeně. V ukázce níže je z hlediska syntaxe problematický zejména vztah mezi

slovy *an English teacher* a *Herlind* ve druhé větě. Jedná se o případ textové koreference, kdy oba výrazy odkazují na stejného referenta a spojení *an English teacher* je zde v podstatě vytknutým kataforickým výrazem pro následující jméno *Herlind*. V češtině by však takto vystavěné odkazování nefungovalo, a proto jsme přistoupili ke změně větného pořadí, dlouhé souvětí jsme rozdělili a jeho část připojili k první větě.

O: *Angela's mother, Herlind, suffered the most in the family. An English teacher who imparted her passion for learning to Angela, Herlind wrote to the education authorities every year asking for a job, and every year she was told that nothing was available, even though English teachers were in desperately short supply.*

P: *Angelina matka Herlind, jež byla učitelkou angličtiny a svou lásku k učení předala i své dceři, trpěla z celé rodiny nejvíce. Rok co rok psala vzdělávacím institucím, není-li pro ni někde volné místo, a pokaždé jí bylo sděleno, že žádná práce k dispozici není; a to i přesto, že učitelů angličtiny bylo zoufale málo.*

V následujícím případě jsme řešili překladatelský problém se syntaktickým jevem, který Quirk nazývá *verbless clause*.²³ Jedná se o konstrukci podobnou větě, ze které je však vypuštěno sloveso. V tomto konkrétním příkladu jde o větnou část *serious and demanding*, která stojí jako samostatná věta, avšak chybí v ní sloveso *be*. Tuto situaci jsme řešili tak, že jsme vytčené spojení v překladu napojili ve funkci volného přívlastku za podmět. Zároveň jsme také změnilí pořadí příslovečného určení místa, času a způsobu.

O: *Serious and demanding, he moved the family across the frontier just a few weeks after Angela's birth—and against his wife's wishes—to take up ecclesiastical duties in the German Democratic Republic.*

P: *Kasner, známý svou vážností a vysokými nároky, přestěhoval navzdory přáním své manželky celou rodinu přes hranice jen pár týdnů po Angelině narození, aby se ujal duchovních povinností v Německé demokratické republice.*

V některých případech, ve kterých jsme zasahovali do větné stavby, se sice nejednalo o nijak složité či dlouhé věty, přesto jsme však raději změnilí pořadí větných celků tak, aby v cílovém jazyce působily co možná nejpřirozeněji:

²³ GREENBAUM, Sidney, QUIRK, Randolph. *A Student's Grammar of the English Language*. London: Longman, 1990, s. 287–288.

O: *Merkel was born in Hamburg, West Germany, in 1954.*

P: *Angela Kasnerová se narodila v roce 1954 v Hamburku, v západním Německu.*

Príslovenčné určení se v angličtině často nachází vytknuté na začátku věty, tedy v pozici větného tématu. Při překladu do češtiny jsme však takové syntaktické konstrukce měnili, pokud v cílovém jazyku nepůsobily přirozeně. V následujícím příkladu jsme tedy příslovenčné určení místa posunuli až za podmět a zároveň jsme také přidali predikát před původně nevětný výčet, abychom zajistili lepší návaznost větných částí:

O: *Among German leaders, Merkel is a triple anomaly: a woman (divorced, remarried, no children), a scientist (quantum chemistry), and an Ossi (a product of East Germany).*

P: *Angela Merkelová je mezi německými vrcholnými politiky hned trojitou anomálií – je to žena (rozvedená, znovu vdaná, bezdětná), vědkyně (obor kvantová chemie) a „Ossi“ (produkt východního Německa).*

Posledním tématem, které bychom v rámci problémů na syntaktické rovině rádi zmínili, je překlad polovětných vazeb, tedy takových konstrukcí, které jsou tvořeny pomocí neurčitých slovesných tvarů. O používání polovětných konstrukcí jsme hovořili již výše v analýze vnitrotextových faktorů v souvislosti s kondenzovaností anglické větné skladby a právě tato kondenzovanost je při překladu do češtiny problematická. My se zde budeme věnovat podrobněji pouze problematice překladu gerundií a participií, neboť překlad infinitivů nepůsobil větší potíže. K příkladu řešení infinitivních konstrukcí tedy pouze uvádíme následující příklad:

O: *To grow up in the neighborhood of handicapped people was an important experience for me.*

P: *Vyrůstat v sousedství handicapovaných lidí pro mě bylo důležitou zkušeností.*

Gerundiální a participiální polovětné konstrukce v podstatě nelze do češtiny přeložit doslovně; v češtině jim sice nejvíce odpovídá přechodník, ten má však dnes již povahu výrazně knižní až archaickou. Proto musíme kondenzované polovětné obraty přeformulovat například pomocí slovesného substantiva, infinitivu či věty vedlejší tak, aby výsledná podoba věty působila na cílového čtenáře přirozeně a srozumitelně. Níže uvádíme ke každé z těchto možností překladu (ve výše uvedeném pořadí) jeden příklad z našeho textu:

O: *When, in 1994, Merkel was given the environment portfolio, she quickly fired the ministry's top civil servant after he suggested that she would need his help **running** things.*

P: *Když se v roce 1994 stala ministryní životního prostředí, vyhodila záhy svého státního tajemníka, protože naznačil, že bude Merkelová potřebovat jeho pomoc **při řízení** ministerstva.*

O: *Throughout her career, Merkel has made a virtue of **biding her time and keeping her mouth shut**.*

P: *Merkelová ukázala, že ve své profesi dokáže těžit ze schopnosti **držet jazyk za zuby** a **vyčkávat** na vhodnou příležitost.*

O: *According to her biographer Evelyn Roll, she acquired the nickname Angie the Snake, and a **reputation for accepting** little criticism.*

P: *Podle její biografky Evelyn Rollové prý získala přezdívku „zmije Angela“ a **pověst té, která snese jen málo kritiky**.*

Další možností, jak lze gerundiální a participiální konstrukce překládat, je jejich převod na větu hlavní. Takové řešení ilustrujeme na následujícím příkladu, kde se v originálu vyskytovaly hned dva neurčité slovesné tvary za sebou – *belittling* (participium) a *calling* (gerundium). První z nich jsme přeložili tak, že jsme participiální tvar změnili na slovesný tvar určitý, vznikla tedy další hlavní věta, a na místě druhého jsme pak místo gerundia použili větu vedlejší:

O: *Kohl, then at his height as a statesman, presented Merkel to foreign dignitaries as a curiosity, **belittling her by calling her** “mein Mädchen”—his girl.*

P: *Kohl, jenž byl v té době jako státník na vrcholu, představil Merkelovou zahraničním hodnostářům jakožto kuriozitu a **její roli zlehčil tím, že ji označil** jako „mein Mädchen“ – své děvče.*

3.4.2. Gramatika

Stejně jako na rovině syntaktické nás i na rovině gramatické čekalo mnoho problémů, které jsou způsobeny především strukturními odlišnostmi jazyka výchozího a cílového. Jako první gramatickou oblast, pro kterou čeština nemá přímý protějšek, bychom rádi uvedli kategorii

určenosti. Ve výchozím textu se členů určitých i neurčitých nacházelo samozřejmě nepočítaně, většina z nich však při překladu nebyla problematická a bylo ji možné vynechat nebo přeložit pomocí zájmena (ukazovacího, neurčitého či přivlastňovacího), případně číslovky *jeden*. Nás zde proto budou zajímat výběrově některá použití členu určitého, kdy je determinátor prostředkem mezivětné návaznosti. V takových případech autor pomocí členu odkazuje na jinou, již dříve uvedenou informaci, jedná se tedy o anaforickou určenost²⁴. Pokud bychom v takové situaci při převodu členu do češtiny použili pouze omisi, mohla by být porušena koheze a u cílového čtenáře by hrozilo nepochopení vztahů v textu. Při překladu je tedy nutné určit, na kterou předcházející informaci člen odkazuje, a tento vztah v češtině nějakým způsobem vyjádřit.

První příklad ilustruje dva výskyty téhož referentu (*schoolmate*), který je nejprve determinován členem neurčitým, jedná se zde o singulativní referenci neurčitou (specifickou), ve druhé větě pak autor již odkazuje na větu předchozí, referent je tedy identifikován kontextem, a proto zde autor používá singulativní referenci určitou.²⁵ V češtině lze použít výše zmíněných postupů, člen neurčitý převést pomocí číslovky *jeden* a následující člen určitý pomocí ukazovacího zájmena *onen*. Totožnost obou pojmů je tímto způsobem jasně vyjádřena. Všimněme si také členu určitého před substantivem *comment*, který jsme převedli pomocí přivlastňovacího zájmena *jeho*, neboť odkazuje na substantivum *spolužák* lépe než zájmeno ukazovací.

O: *A former schoolmate once labelled her a member of the Club of the Unkissed. (The schoolmate, who became Templin's police chief, nearly lost his job when the comment was published.)*

P: *Jeden bývalý spolužák ji kdysi označil za členku klubu nepolíbených. (Onen spolužák, později šéf templinské policie, málem ztratil svou práci, když byl jeho výrok zveřejněn.)*

Následující příklad již ukazuje komplikovanější případ anaforické určenosti, neboť informace, na kterou autor ve druhé větě pomocí členu určitého před substantivem *men* odkazuje, nepředchází této větě přímo, nýbrž je v textu oddělena jinou větou. Navíc je zde k označení jednoho referentu použito dvou pojmů (*politicians* a *men*), což na straně čtenáře ztěžuje identifikaci návaznosti obou pojmů. Proto jsme se rozhodli, že v překladu přistoupíme ke

²⁴ DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994, s. 66.

²⁵ DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994, s. 59–82.

specifikaci a referenci určitou zde převedeme pomocí adjektiva *portrétovaných*, které jasně odkazuje na první větu.

O: *In 1991, Herlinde Koelbl, the photographer, began taking pictures of Merkel and other German politicians for a study called “Traces of Power.” [...] Most of **the men**, such as Gerhard Schröder, a Social Democrat who became Chancellor in 1998, and Joschka Fischer, who became his foreign minister, seemed to swell with self-importance.*

P: *V roce 1991 začala fotografka Herlinde Koelblová pořizovat fotografie Merkelové a dalších německých politiků pro výstavu s názvem Stopy moci. [...] Většina portrétovaných mužů, například Gerhard Schröder, sociální demokrat, který se stal kancléřem v roce 1998, či Joschka Fischer, jeho ministr zahraničí, vypadá, jako by se nafukovala vlastní domýšlivostí.*

Poslední příklad ukazuje podobnou situaci s distantním navazováním, tentokrát se však dva výskyty téhož referentu (*speech*) nenachází ani ve stejném odstavci, nýbrž ve dvou po sobě jdoucích odstavcích. V anglickém originálu je i přesto návaznost mezi oběma zmínkami tohoto substantiva jasná, neboť použití členu určitého ve druhé větě jasně ztotožňuje substantivum *speech* z věty druhé s jeho výskytem ve větě první. Pokud bychom však při překladu do češtiny člen určitý ve druhé větě zcela vynechali, byla by porušena koheze a návaznost by se mohla ztratit. Zvolili jsme zde tedy opět specifikaci pomocí přivlastňovacího přídavného jména *Weizsäckerův*. Zároveň v této větě specifikujeme při překladu také neurčitý člen před substantivem *country*. Neurčitý člen zde vyjadřuje sémantiku číslovky *one*, ze které se původně vyvinul²⁶, a my ho tedy nahrazujeme adjektivem *jednotná*, abychom tento význam zdůraznili.

O: *One day in 1985, Merkel showed up at the office with **the text of a speech by the West German President, Richard von Weizsäcker.** [...] Merkel’s excitement about **the speech** showed that “she had a very particular passion for Germany as **a country**, its history and culture.”*

P: *Jednoho dne v roce 1985 se Merkelová objevila v kanceláři s textem **projevu západoněmeckého prezidenta Richarda von Weizäckera.** [...] Zaujetí Angely Merkelové pro **Weizsäckerův** proslov ukázalo, že „cítila zvláštní nadšení pro Německo jakožto **jednotnou zemi, pro jeho historii a kulturu**“.*

²⁶ DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994, s. 59.

Dalším gramatickým jevem, jímž bychom se zde chtěli zabývat a který v češtině nemá přímý ekvivalent, je předpřítomný čas. Dušková uvádí, že předpřítomnému času v češtině odpovídá většinou čas minulý, neboť oba označují minulý děj, avšak perfektum se liší tím, že označovaný děj není od přítomnosti oddělen ostrou hranicí, jedná se o děj minulý neurčitý.²⁷ Právě tato spojitost s přítomností způsobuje, že lze v některých případech perfektum převádět do češtiny také pomocí přítomného času, a to v případech, kdy označovaný děj začal v minulosti a trvá do přítomnosti. Dušková píše, že u takových výskytů bývá v češtině vyjádřen nedokonavým přezentem.²⁸ Níže uvádíme dva příklady pro obě možnosti překladu perfekta, tedy pro překlad pomocí času minulého a času přítomného.

O: *The Kasners had two cars: the standard East German Trabant, an underpowered little box that **has become** the subject of kitschy Ostalgia, and a more luxurious Wartburg, their official church car.*

P: *Kasnerovi měli dvě auta: klasický východoněmecký Trabant – bakelitovou „škatuli“ s malým výkonem, která se později **stala** námětem kýčovité ostalgie, a pak také luxusnější Wartburg, který Kasner využíval jako služební auto.*

O: *She rarely speaks publicly about herself and **has never explained** her decision.*

P: *Merkelová o sobě veřejně mluví jen zřídka a své rozhodnutí **nikdy nevysvětila**.*

O: *People who **have followed** her career point to Merkel's scientific habit of mind as a key to her political success.*

P: *Lidé, kteří **sledují** kariéru Merkelové, poukazují na její vědecký způsob myšlení jakožto na klíč k jejímu politickému úspěchu.*

O: *Few irreducible principles **have been evident** in her political career, but one of them is the right to the pursuit of happiness.*

P: *V její politické kariéře **je zjevných** pouze několik nedotknutelných zásad, jednou z nich však je právo usilovat o štěstí.*

Také plusquamperfektum, které angličtina používá k označení doby předminulé (určité i neurčité), nemá v češtině přímý protějšek. V češtině tedy musíme časové vztahy vyjádřit

²⁷ DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994, s. 220.

²⁸ DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994, s. 225.

jiným způsobem – předčasnost jednoho minulého děje před druhým minulým dějem můžeme naznačit použitím dokonavého slovesa nebo také pomocí lexikálních prostředků, například příslovečného určení času.²⁹

První příklad ukazuje použití plusquamperfekta při odkazování na dobu předminulou neurčitou, při překladu tedy používáme dokonavé sloveso, a navíc přidáváme obecné příslovečné určení času *již dříve*, které explicitně vyjádří potřebnou časovou posloupnost.

O: *For all the catching up Merkel had to do in her political education, being East German gave her advantages: **she had learned** self-discipline, strength of will, and silence as essential tools.*

P: *Při dohánění svého politického vzdělání měla Merkelová tu výhodu, že byla východní Němkou – **již dříve se naučila**, jak zásadní je sebekázeň, pevná vůle a mlčenlivost.*

Ve druhém příkladu plusquamperfektum odkazuje na dobu předminulou určitou, která je zde jasně specifikována příslovečným určením času. Při překladu tedy není třeba doplňovat žádné další časové určení; plusquamperfektum překládáme opět použitím dokonavého slovesa.

O: *Merkel, who **had risen** to secretary-general after the C.D.U.'s electoral defeat, saw opportunity.*

P: *Merkelová, která po prohře CDU ve volbách **povýšila** na generální tajemnici strany, spatřila svou příležitost.*

Zajímavým gramatickým jevem, který se vyskytuje v češtině, ne však v angličtině, je vykání. V angličtině na rozdíl od češtiny nerozlišujeme vykání a tykání, neboť mluvčí angličtiny používají pro druhou osobu singuláru i plurálu stejný tvar osoby i slovesa. Z tohoto důvodu jsme se museli rozhodnout, jak budeme při překladu postupovat. V textu originálu se nachází pouze jedna přímá řeč, kde je nutné problematiku vykání řešit, a tak jsme rozhodnutí učinili na základě situačního kontextu. Daný úsek textu popisuje interakci mezi Angelou Merkelovou a režisérem Volkerem Schlöndorffem na počátku 90. let. Ve výchozím textu je uvedeno, že se oba aktéři poznali krátce po znovusjednocení Německa, z čehož vyplývá, že se znali pouze krátce. Schlöndorff je navíc o 15 let starší než Merkelová, a proto jsme se rozhodli, že v překladu do češtiny použijeme formu vykání.

²⁹ DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994, s. 226–227.

O: *“I was trying irony and sarcasm, which didn't take with her at all. It was as if she were saying, ‘Come on, **be serious**, matters not to be joked about.’”*

P: *„Snažil jsem se o ironii a sarkasmus, což se jí ani trochu nelíbilo. Tvářila se, jako by chtěla říci: ‚Ale no tak, **berte to vážně**, o takových věcech by se nemělo žertovat.‘“*

Další oblastí, která angličtinu a češtinu odlišuje, je rozdílná povaha jazyků. Zatímco angličtina je typická svým nominálním charakterem, čeština se vyznačuje charakterem mnohem slovesnějším. Z této odlišnosti tedy logicky vyplývají jisté překladatelské problémy a posuny. Pokud anglická věta používá příliš nominální formulaci, dovoluujeme si odchýlit se od originálu a dáváme přednost přirozenější české formulaci. Takovou situaci ilustrujeme na následujícím příkladu, kde jsme původní verbonominální konstrukci nahradili konstrukcí slovesnou, a tak jsme docílili větší přirozenosti a plynulosti překladu.

O: *“She is about **the best analyst** of any given situation that I could imagine,” a senior official in her government said.*

P: *„Podle mě **dokáže zanalyzovat** jakoukoli situaci lépe než kdokoli jiný,“ prohlásil vysoce postavený člen její vlády.*

Další odlišnosti mezi oběma jazyky zjistíme, srovnáme-li je z hlediska morfologického – angličtina patří mezi jazyky analytické, čeština je naproti tomu jazyk syntetický flektivní. Odlišná stavba jazyků způsobuje při překladu opět komplikace, neboť v angličtině často vznikají dlouhé kondenzované jmenné řetězce skládající se z řady juxtaponovaných substantiv. Při překladu je nutné takové konstrukce rozvolnit, aby v češtině působily přirozeně a neztěžovaly čtenáři porozumění textu. V češtině máme naštěstí možnost rozumně vyjádřit podobné nepřehledné řetězce pomocí flexe. Níže uvádíme dva příklady, ve kterých jsme původní velmi kondenzovanou jmennou konstrukci s bohatou premodifikací a/nebo postmodifikací rozvolnili, a to jak pomocí flexe, tak díky rozdělení věty na více větných částí.

O: *Angela, the oldest of three children, was raised on the outskirts of Templin, a cobblestoned town in the pine forests of Brandenburg, north of Berlin.*

P: *Angela, nejstarší ze tří dětí, vyrostla na předměstí Templinu – **města s dlážděnými ulicemi, které leží ukryté uprostřed braniborských borových lesů** severně od Berlína.*

O: *Whenever her colleagues left the building to cheer the motorcade of a high-profile guest from the Communist world on its way from Schönefeld Airport, she stayed behind.*

P: *Kdykoli její kolegové vyšli vítat kolonu nějakého ostře sledovaného hosta z komunistického světa, který projížděl městem z letiště Schönefeld, ona zůstávala vevnitř.*

3.4.3. Lexikum

Oblastí, v níž jsme při překladu naráželi na největší množství problémů, je rovina lexikální, neboť Packer ve svém textu používá velmi široké spektrum lexikálních prostředků. Bylo tedy třeba řešit rozmanité problémy, například překlad termínů, reálií, idiomů či jazykových hříček. Dále se v textu objevovaly také autentické německé výrazy a úseky mluvené komunikace, ve kterých nechyběly ani vysoce expresivní výrazy.

Jak jsme již uváděli v překladatelské analýze u faktoru lexika, v článku se vyskytuje velké množství termínů a můžeme potvrdit, že právě překlad odborných výrazů a reálií byl největším úskalím tohoto textu. Bylo nutné všechny takové výrazy velmi pečlivě dohledávat a ověřovat. Jelikož se článek věnuje německé kultuře, nezřídka jsme informace, které pojednávají právě o této oblasti, kontrolovali také v jejich původním německém znění, abychom si byli jistí, že Packer informaci nepřevzal chybně či ji nepřeložil nepřesně. Zásadní součástí překládání byla tedy práce se zdroji. Pracovali jsme nejen se slovníky, ale také s odbornými publikacemi, internetovými stránkami a při ověřování kolokací také s jazykovými korpusy. Ověřování informací tak bylo poměrně časově náročné. Jak si navíc ukážeme níže, ne všechny reálie bylo možné dohledat a spolehlivě ověřit jejich českou překladovou variantu. Nejprve však uvádíme několik příkladů reálií, které se nám dohledat podařilo.

V textu jsme často naráželi na reálie svázané s oblastmi politiky a historie, zejména obdobím komunismu v NDR, například *the Free German Youth, minister of women and youth, whisperers* nebo *the Baader-Meinhof Group*. Tyto reálie jsou známé i v naší kultuře, a proto bylo možné celkem jednoduše dohledat a použít ustálené překlady těchto pojmů – *Svobodná německá mládež, ministryně pro ženy a mládež, mlčící většina a skupina Baader-Meinhofová*.

Případem, kdy jsme při ověřování informace dohledávali původní německý pojem, je například název výstavy Herlinde Koelblové *Traces of Power*. Její název nebyl do češtiny

přeložen, našli jsme pouze jeden výskyt slovenského překladu³⁰, a tak jsme si chtěli být jistí, že český překlad vytvoříme správně a přesně. Dohledali jsme tedy, v německých textech že se výstava jmenovala *Spuren der Macht*, Packerův překlad jsme tedy ověřili jako správný a do češtiny překládáme jako *Stopy moci*.

Při ověřování faktů a hledání zavedených českých překladových protějšků nám často pomáhala biografie *První život Angely M.*, která byla přeložena přímo z německého originálu, a tak předpokládáme, že by zde neměly být větší faktické chyby. Zároveň jsme v ní často našli právě hledané české formulace. Proto jsme se například u níže uvedené věty odchýlili od originálu a výraz *the officer responsible for agitation and propaganda* jsme specifikovali jako *tajemnice pro agitaci a propagandu*, neboť jsme si ověřili, že se v češtině tato funkce ustálila právě pod tímto označením.

O: “Not just as a dead person in the files but as **the officer responsible for agitation and propaganda**,” Schoeneich told me, referring to a revelation in a controversial recent biography, “*The First Life of Angela M.*”

P: „Nebyla jen nějakým řadovým členem, nýbrž **tajemnicí pro agitaci a propagandu**,” uvedl Schöneich s odkazem na odhalení, které přinesla nedávná kontroverzní biografie *První život Angely M.*

V jiných případech jsme ovšem takové štěstí při dohledávání neměli. Nepodařilo se nám například najít originální název vědecké práce *Vibrational Properties of Surface Hydroxyls: Nonempirical Model Calculations Including Anharmonicity*, na které se Merkelová měla podílet. Museli jsme tedy vytvořit vlastní překlad *Vibrační vlastnosti povrchových hydroxylů: Neempirické modelové výpočty zahrnující neharmonicitu*. Jelikož se v textu nejedná o žádnou zásadní informaci, nýbrž spíše o drobnost, považujeme tento překlad za dostačující i přes to, že jsme ho nemohli kontrastovat s původním německým názvem.

Jak si lze všimnout díky výše uvedeným příkladům, v textu se vyskytuje velký počet termínů či reálií z oblasti politiky. Výrazný podíl na tomto množství zde mají názvy politických stran a hnutí, které autor ve svém článku uvádí. My jsme se názvy politických uskupení rozhodli překládat (tedy ne pouze transkribovat), neboť je v češtině zvykem, že se velké německé politické strany označují buď ustálenou zkratkou, nebo přeloženým názvem. U důležitých známých stran nebyl překlad stranických názvů v podstatě problémem, neboť

³⁰ TREND.sk. *Čo sa deje*. [online]. [cit. 17. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2012/cislo-17/co-sa-deje-3.html>.

jsou jejich české ekvivalenty běžně užívané. Stranu *Christian Democratic Union* (v němčině *Christlich Demokratische Union*) tedy například překládáme pomocí ustáleného názvu *Křesťanskodemokratická unie*. Kvůli délce názvu odkazuje Packer po první zmínce dále na tuto stranu pouze pomocí zkratky *CDU*. V češtině je název podobně dlouhý, a proto jsme se rozhodli postupovat stejně. Aby však bylo všem čtenářům jasné, že je zkratka *CDU* označením právě *Křesťanskodemokratické unie* (na rozdíl od angličtiny se české iniciály tohoto názvu se zkratkou neshodují), uvádíme u první zmínky této strany zkratku jejího názvu v závorce.

O: *She joined the **Christian Democratic Union** after Democratic Awakening merged with it, ahead of the 1990 elections.*

P: *Členkou **Křesťanskodemokratické unie (CDU)** se stala poté, co se s ní hnutí Demokratický přelom před volbami v roce 1990 sloučilo.*

Oficiální názvy stran používáme samozřejmě s velkým počátečním písmenem. Pokud však Packer nezmiňuje název oficiální – níže například pouze *Social Democrats* namísto *The Social Democratic Party of Germany*, užíváme v překladu také obecnější pojmenování a píšeme je dle české normy s malým počátečním písmenem.

O: *At the time, Schröder's **Social Democrats** ruled in a coalition with **the Greens**, and the public had grown weary of prolonged economic stagnation.*

P: *V té době vládli Schröderovi **sociální demokraté** v koalici se **zelenými** a veřejnost již byla unavena dlouhotrvající ekonomickou stagnací.*

Více problémů způsoboval překlad názvů menších politických skupin. Takovým případem byl například převod názvu německého hnutí *Democratic Awakening*, v němčině *Demokratischer Aufbruch*, které v NDR fungovalo v letech 1989 až 1990.³¹ Ačkoli v angličtině existuje pro tuto skupinu výše zmiňovaný ustálený překlad, v češtině je situace odlišná. Nemáme pouze jeden zavedený překlad, který by byl jednotně používán, nýbrž vícero užívaných variant. Například v knize *První život Angely M.* překladatelka používá kupodivu hned dvě české verze názvu této strany – *Demokratický rozbřesk*³² a *Demokratické*

³¹ Wikipedia, Die freie Enzyklopädie. *Demokratischer Aufbruch* [online]. [cit. 18. 7. 2016] Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Demokratischer_Aufbruch.

³² LACHMANN, Günther, REUTH Ralf Georg. *První život Angely M.* Přeložila Olga KOLEČKOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2013, s. 139.

*probuzení*³³. Na internetu jsme pak objevili ještě verzi třetí – *Demokratický přelom*³⁴. Při zkoumání této problematiky jsme narazili na diplomovou práci studentky Ústavu světových dějin³⁵, ve které autorka sama upozorňuje na nejednotnost českého překladu, a dokonce uvádí ještě další možné verze. Sama se však přiklání k názvu *Demokratický přelom*. Na základě této skutečnosti jsme se tedy rozhodli použít právě tuto překladovou variantu.

Kromě politických názvů a termínů používá Packer ve svém článku také různé aluze na realie s politikou spojené. V článku se takto vyskytuje například zmínka o politickém seriálu *House of Cards*. Packer tento název uvádí bez dalšího vysvětlení, neboť se jedná o americký seriál, a tak autor logicky předpokládá, že tato realie bude americkému čtenáři známá. Český čtenář však tento poměrně nový seriál (vysílaný pod jménem *Dům z karet*³⁶) nemusí znát, a proto jsme v překladu raději informaci explikovali a použili vnitřní vysvětlivku. Zároveň zde také došlo k převodu přímé řeči na nepřímou, neboť jsme se chtěli vyhnout kopírování krátké, ale poměrně nepřehledné citace z originálu, ve které je kvůli čtyřem slovům nutné kombinovat jednoduché a dvojité uvozovky.

O: *Their style, Ulrich said, is “not ‘House of Cards.’”*

P: *Jejich styl má podle Ulricha daleko do toho, co vidáme v politickém seriálu Dům z karet.*

Aluzí je také samotný nadpis článku. Je totiž pravděpodobné, že se Packer při vybírání názvu pro svůj článek inspiroval románem *The Quiet American* anglického spisovatele Grahama Greena z roku 1955 a vytvořil na něj parafrázi. Pro nás jako překladatele to znamenalo, že by se ani v překladu neměla souvislost s tímto titulem ztratit. Ačkoli se tedy nabízelo více možných překladových ekvivalentů – zejména u adjektiva *quiet*, kde připadaly v úvahy překladové varianty jako například *tichý*, *mírný*, *zdrženlivý*, *rozvážný* či *nenápadný*, řídili jsme se zavedeným překladem titulu Greenovy knihy. Ta byla do češtiny přeložena pod názvem *Tichý Američan*, my tedy v návaznosti na tuto skutečnost překládáme název článku jako *Tichá Němka*.

³³ LACHMANN, Günther, REUTH Ralf Georg. *První život Angely M.* Přeložila Olga KOLEČKOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2013, s. 155.

³⁴ DOLEŽALOVÁ, Soňa. *Proces sjednocování Německa*. Diplomová práce [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/105173/pdf_c/Proces_sjednocovani_Nemecka_-_Zaverecna_prace_-_Dolezalova_Sona.pdf.

³⁵ ŽEMLIČKOVÁ, Věra. *Znovusjednocení Německa jako cíl politiky SRN*. Diplomová práce [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120064237/?lang=en>.

³⁶ Česká televize. *Dům z karet* [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11353732884-dum-z-karet/>.

Nejproblematictějšími reáliemi zmíněnými v textu byly výrazy *Forum checks* a *schools supervisor* popisující aspekty života v NDR, jelikož se nám nepodařilo najít a ověřit jejich ustálený český překlad, a to ani v tištěných publikacích, ani na internetových stránkách. Dokonce jsme tyto pojmy konzultovali i s odborníky z Ústavu pro studium totalitních režimů, ani zde jsme však neuspěli. Při překladu prvního pojmu jsme tedy vycházeli z předpokladu, že český překlad bude kvůli blízkosti obou kultur pravděpodobně kopírovat původní německý výraz *Forumschecks*³⁷. Pojem tedy překládáme kalkem jako *forum šeky* a před výraz ještě raději přidáváme slovo *takzvaný*. Druhý pojem se nám v požadovaném kontextu také nepodařilo v českých textech dohledat, a proto jsme se rozhodli anglický výraz přeložit na základě jeho sémantiky pomocí opisu jako *člověk, který měl na starosti dohled nad školstvím*.

O: *The family received clothes and food from relatives in Hamburg, as well as money in the form of “**Forum checks**,” convertible from Deutsche marks...*

P: *Od příbuzných z Hamburku rodina dostávala oblečení a potraviny, a také peníze ve formě tzv. **forum šeků**, na které se v NDR směňovaly západoněmecké marky.*

O: *Instead, **the schools supervisor** observed acidly, “When the children of farmers and workers win, that will be something.”*

P: *Místo toho však **člověk, který měl na starosti dohled nad školstvím**, jedovatě pronesl: „Až vyhrají děti rolníků a dělníků, to bude úspěch.“*

V původním anglickém textu jsme odhalili tři nepřesné reálie. Vznik těchto chyb s největší pravděpodobností souvisí se skutečností, že Packer přebírá informace pro svůj článek z různých, zřejmě převážně německých zdrojů. Může se tedy snadno stát, že převzatá informace je již sama o sobě nesprávná nebo může autor při jejím překladu do angličtiny jednoduše udělat chybu.

První nepřesností je Packerem použitý název *Federation of Evangelical Pastors*, jenž by měl správně být přeložen jako *Federation of Evangelical Churches*³⁸, neboť původní německý název zní *Bund der Evangelischen Kirchen*, zkráceně *BEK*. Při překladu do češtiny se tedy řídíme původním německým názvem a užíváme překladu *Svaz evangelických církví*.

³⁷ Die Berliner Mauer. *Forumschecks in der DDR* [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.berlin-mauer.de/videos/forumschecks-in-der-ddr-659/>.

³⁸ EZA. *About us*. [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.ezab.de/english/about.html>.

O správnosti použití tohoto překladu jsme se přesvědčili například v biografii *První život Angely M.*, kde se autoři o této instituci zmiňují.³⁹

Druhou nepřesnou informací, kterou Packer čtenářům podává, je charakteristika Helmuta Kohla v závěru následující věty: *Merkel, a relatively new figure in the C.D.U., was calling for the Party to break with its **longtime leader***. Kohl byl sice opravdu dlouhodobým lídrem strany, tato věta má však dle kontextu popisovat stav platný v roce 1999, kdy Kohla ve funkci předsedy CDU již vystřídal Wolfgang Schäuble. Kohl tedy v této době již není aktuálním předsedou strany, a proto v překladu tuto informaci explicitně specifikujeme pomocí rozvitého přívlastku ***někdejší dlouhodobý lídr***.

Posledním, méně závažnějším nedostatkem je název, který Packer používá pro německý deník *Bild*. V článku ho totiž označuje jako *the tabloid Bild Zeitung*; jedná se však o již zastaralý název tohoto periodika, který by navíc měl být správně psaný se spojovníkem. Oficiální název tohoto periodika v současnosti zní pouze *Bild*.⁴⁰ Při překladu se tedy opět odchylujeme od Packerova znění a reálii překládáme jako *bulvární noviny Bild*.

Při překladu do češtiny způsobovaly problém také některé informace, které Packer dostatečně nespecifikuje. Máme zde na mysli například větu, ve které autor píše, že Merkelová získala povolení vycestovat do Hamburku na svatbu svého blízkého příbuzného. Packer zde používá konkrétně slovo *cousin*, ze kterého však nelze poznat, jednalo-li se o svatbu kancléřčiny sestřenice či bratrance. Bylo tedy opět nutné dohledat tuto informaci v nějakém německém textu; podařilo se nám zjistit, že se jednalo o její sestřenici.⁴¹ Tomuto zjištění jsme přizpůsobili náš překlad a pro původní anglické substantivum jsme vybrali odpovídající ekvivalent.

O: *The next year, Merkel was granted permission to travel to Hamburg for a **cousin's** wedding.*

P: *Následující rok bylo Merkelové uděleno povolení vycestovat do Hamburku na svatbu její **sestřenice**.*

Velmi podobná situace nastala ve větě popisující chování Merkelové těsně po pádu Berlínské zdi. Autor zde podává následující informaci – *she took her regular Thursday-evening sauna*

³⁹ LACHMANN, Günther, REUTH Ralf Georg. *První život Angely M.* Přeložila Olga KOLEČKOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2013, s. 49.

⁴⁰ Wikipedia, Die freie Enzyklopädie. *Bild (Zeitung)* [online]. [cit. 18. 7. 2016] Dostupné z: [https://de.wikipedia.org/wiki/Bild_\(Zeitung\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Bild_(Zeitung)).

⁴¹ Süddeutsche Zeitung. *Angela Merkel – Ehe* [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/angela-merkel-aufstieg-einer-kanzlerin-1.1623073-5>.

with a **friend**. Z této formulace opět nelze poznat, zda jde o označení přítele či přítelkyně. Tentokrát však nebylo nutné pátrat po specifikaci v německých textech, neboť se nám podařilo tento problém vyřešit díky informaci na internetových stránkách britského deníku *The Guardian*, který v popisu této události označuje danou osobu jako *female friend*.⁴² Tento zdroj považujeme za spolehlivý, a proto se v našem překladu podle této specifikace řídíme.

O: *Instead of joining the delirious throngs pouring through the Wall, which had just been opened, she took her regular Thursday-evening sauna with a **friend**.*

P: *Místo aby se přidala k davům, které jako u vytržení proudily skrz Berlínskou zeď, jež právě padla, šla jako každý čtvrtek večer se svou **kamarádkou** do sauny.*

Nejen reálie a fakta, ale také vlastní jména bylo potřeba dohledávat a ověřovat. Autor totiž některá německá osobní jména používá v jejich originální německé formě (například *Göring-Eckardt*), u jiných však jejich formu přizpůsobuje anglickým pravopisným zvyklostem, nahrazuje tedy přehlasované samohlásky opisem (například *Schoeneich*, v němčině *Schöneich*). Jelikož v češtině není důvod, proč bychom přehlásky používat neměli, řídíme se v našem překladu při transkripci vlastních jmen jejich původní německou formou. Proto jednotlivá jména pečlivě vyhledáváme a ověřujeme jejich správnou podobu na důvěryhodných německých stránkách. Nelze totiž na druhou stranu ani slepě nahrazovat všechny samohlásky za přehlasované, neboť některá německá jména jsou ustálená opravdu bez přehlásky (například *Herlinde Koelbl*).

S přepisem osobních jmen souvisí také problematika přechylování. Přechylování cizích jmen je v češtině velmi diskutovaným tématem, ale vzhledem k tomu, že například i Ústav pro jazyk český AV ČR přechylování doporučuje, nejedná-li se o jméno, jehož podoba se ustálila nepřechýlená⁴³, používáme v překladu ženská jména v přechýlené podobě – například *Angela Merkelová*, *Katrin Göring-Eckardtová*, *Beate Baumannová* či *Herlinde Koelblová*.

Některá osobní jména byla problematická také z hlediska skloňování. Jako příklad bychom chtěli uvést jména *Herlinde Koelblová* a *Wolfgang Schäuble*. Při skloňování jmen se řídíme českými pravopisnými normami, jméno *Herlinde* tedy ponecháváme nesklonné⁴⁴

⁴² The Guardian. *Angela Merkel: I took a sauna while Berlin Wall fell* [online]. [cit. 19. 7. 2016]. <http://www.theguardian.com/world/2009/nov/05/merkel-berlin-wall-sauna-1989>.

⁴³ Internetová jazyková příručka. *Přechylování* [online]. [cit. 19. 7. 2016]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700>.

⁴⁴ Internetová jazyková příručka. *Osobní jména ženská* [online]. [cit. 19. 7. 2016]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=351>.

(fotografce *Herlinde Koelblové, s Herlinde Koelblovou*), odlišujeme ho tak například od podobného jména *Herlind Kasnerová*; příjmení *Schäuble* skloňujeme podle vzoru pán⁴⁵ (*předsedu strany Schäubla*).

Problematický z hlediska skloňování byl také převod názvů německých, případně amerických periodik, jež jsme nepřekládali, pouze transkribovali. V mluvené komunikaci by hovorové tvary jako například *šéfredaktor Die Zeitu* či *ve Washington Postu* nebyly problémem, v psaném textu se nám však taková varianta nezdá vhodná. Proto jsme v případech, ve kterých se název periodika nevyskytuje v prvním pádě, a tudíž by především u německých novin nedávalo skloňování názvu smysl (vzhledem k tomu, že by se dle německých pravidel musel v podstatě s jednotlivými pády měnit i tvar členu), přidávali před proprium obecné jméno, například *noviny, deník* nebo *týdeník*. Díky tomu se problematickému skloňování novinových názvů zcela vyhneme. Při porovnání s originálem tedy došlo k posunu, neboť jsme vlastně do překladu přidali vnitřní vysvětlivky. Níže uvádíme dva příklady řešení takovéto situace:

O: *“She’s not a woman of strong emotions,” Bernd Ulrich, the deputy editor of **Die Zeit**, said.*

P: *„Není to žena silných emocí,“ prohlásil Bernd Ulrich, zástupce šéfredaktora **týdeníku Die Zeit**.*

O: *First, just before the Iraq War—unpopular in Germany, and repudiated by Schröder—she had published an op-ed **in the Washington Post** titled “Schröder Doesn’t Speak for All Germans,” in which she stopped just short of supporting war.*

P: *Zprvé těsně před válkou v Iráku – nepopulární mezi Němci a zavrhovanou Schröderem – uveřejnila **v americkém deníku The Washington Post** svůj článek s názvem Schröder nemluví za všechny Němce, ve kterém se vyjádřila proti zavrhování války.*

Kromě zmiňovaných názvů německých a amerických periodik se v textu vyskytuje také několik apelativ v původním německém znění, pomocí nichž autor ilustruje čtenáři německou kulturu. Právě vzhledem k jejich funkci by nebylo vhodné je při překladu vždy jednoduše přeložit, neboť by se ztratil důležitý exotický prvek textu. Z tohoto hlediska je zde nejvhodnějším postupem transkripce, kterou jsme se tedy snažili používat všude, kde to česká

⁴⁵ Internetová jazyková příručka. *Osobní jména mužská* [online]. [cit. 19. 7. 2016]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=322>.

syntax dovoľovala a kde nebylo třeba nemecký výraz nějakým způsobem ohýbat. Pokud se nemecké slovo do české věty kvůli strukturním odlišnostem obou jazyků nehodilo, museli jsme exotický prvek obětovat a slovo jsme přeložili pomocí českého ekvivalentu.

Prvním příkladem je postup při převodu výrazu *mein Mädchen*, který se v textu vyskytuje hned dvakrát. V prvním případě autor za tento nemecký obrat přidává z pragmatických důvodů i opis v angličtině. My se zde této struktury držíme, anglické vysvětlení překládáme do češtiny a nemecký výraz převádíme pomocí transkripce. V tomto případě je začlenění nemeckého výrazu do českého textu v podstatě neproblematické.

O: *Kohl, then at his height as a statesman, presented Merkel to foreign dignitaries as a curiosity, belittling her by calling her “mein Mädchen”—his girl.*

P: *Kohl, jenž byl v té době jako státník na vrcholu, představil Merkelovou zahraničním hodnostářům jakožto kuriozitu a její roli zlehčil tím, že ji označil jako „mein Mädchen” – své děvče.*

Převod další zmínky substantiva *Mädchen* je už ovšem obtížnější. V angličtině je sice nemecký výraz použit bez problému v kombinaci se saským genitivem, v češtině by však obdobné spojení přídavného jméno přivlastňovacího s nemeckým slovem nefungovalo a působilo by velmi nepřírozně. Proto jsme se rozhodli, že zde exotický prvek obětujeme a v překladu jsme použili český výraz *děvče*, který odpovídá překladovému řešení použitému u první zmínky spojení *mein Mädchen*. Slovo jsme navíc zdůraznili uvozovkami, aby bylo patrné, že se nejedná o obvyčejné použití tohoto substantiva, nýbrž o návaznost na předchozí zmínku.

O: *Kohl’s Mädchen was cutting herself off from her political father and gambling her career in a naked bid to supplant him.*

P: *Tímto gestem, ve kterém se mísila protestantská spravedlivost s nemilosrdností, se Kohlovo „děvče“ odpoutávalo od svého politického otce a dávalo v sázku svou kariéru ve zjevném pokusu zaujmout jeho místo.*

Dalším příkladem výskytu nemeckého slova v textu je adjektivum *fleissig*. V tomto případě naštěstí opět stačilo použít transkripci, neboť zde začlenění nemeckého slova do české věty působí sice exoticky, není však nefunkční. Při transkripci pouze opravujeme pravopis –

opisné -ss- měníme na standardní německé -ß-. Autor zde za cizí výraz znovu přidává svou vysvětlivku a my tento postup kvůli cílovému čtenáři přejímáme.

O: “She was *fleissig*—the opposite of lazy,” Eppelmann recalled.

P: „Ona byla *„fleißig“* – opak lenocha,“ vzpomínal Eppelmann.

Posledním případem převodu cizojazyčného výrazu v textu je použití adjektiva *bürgerlich*. Autor tento pojem tentokrát začleňuje do textu, aniž by ho čtenáři nějak vysvětlil. Chybějící vysvětlení by při převodu do češtiny pomocí transkripce nebylo přílišným problémem, neboť se domníváme, že tento pojem patří k všeobecně známým. Přesto však nebylo možné německý pojem v překladu zachovat, neboť zde nastává problém s nepřirozeným navázáním německého slova ve funkci přívlastku na české řídicí substantivum. Použití německého výrazu by zde působilo vysoce hovorově. Proto jsme se rozhodli německé slovo raději nahradit českým ekvivalentem.

O: In 1970, an incident exposed the fragile standing of the *bürgerlich* Kasner family.

P: V roce 1970 se při jedné události ukázalo, jak křehké je postavení *měšťanské* rodiny Kasnerových.

V citovaných výročí jsme často naráželi na poměrně vysokou expresivitu některých výrazů. Jelikož se jednalo o pasáže mluvené komunikace, chtěli jsme zachovat autenticitu jejich znění, tedy expresivitu zcela nepotlačit. Zároveň však, jak jsme již uváděli, není v českém publicistickém stylu (zejména u takovéhoho žánru) zvykem používat příliš expresivní výrazy. Proto jsme na místech, kde expresivita přesahovala obvyklé meze, přistupovali k určité neutralizaci, aby výsledný překlad odpovídal českým zvyklostem.

Na prvním příkladu vysvětlíme, jak jsme postupovali při zachování dojmu mluvenosti. Autor ve větě používá hovorové slovo *guys*, my jsme tuto hovorovost převedli pomocí hovorového tvaru *lidi*. Zároveň jsme se také rozhodli přeložit již neutrální zájmeno *these* nespisovným zájmenným tvarem *tyhle*, jelikož by kombinace hovorového tvaru substantiva se spisovným tvarem zájmena působila přinejmenším komicky.

O: Schlöndorff said, “*These guys* whose party had been in power forever could not imagine that a woman could be Chancellor—and from East Germany, no less.”

P: *Schlöndorff uvedl: „Tyhle lidi, jejichž strana byla dlouhou dobu u moci, si nedokázali představit, že by kancléřem mohla být žena – a už vůbec ne z východního Německa.“*

Následující příklady ilustrují dvě protichůdné tendence – zeslabení a zesílení expresivity. V prvním příkladu jsme se potýkali s vysokou expresivitou substantiva *idiot*. Ačkoli toto slovo zde nemá přímo vulgární význam, nechtěli jsme ho převádět do cílového jazyka doslovně. Rozhodli jsme se tedy vytvořit češtině přirozenější formulaci anglického výrazu *movement idiot*, který autor vytvořil doslovným překladem z německého kompozita *Bewegungsidiot*, kterým se Merkelová sama popsala.⁴⁶ Jako nejvhodnější překladový ekvivalent jsme nakonec vybrali substantivum *nemotora*. V této větě došlo při překladu ještě k dalším změnám, těm se však budeme konkrétněji věnovat v oddílu o překladatelských posunech.

O: *Angela was physically clumsy—she later called herself “a little movement idiot.”*

P: *Angela byla jako dítě vždy poněkud neobratná – sama sebe později označila za „malou nemotoru“.*

U druhého příkladu vidíme v překladu naopak vyšší expresivitu, než jakou použil původně Packer. Ke zvýšení expresivity zde došlo tak, že jsme anglický neutrální výraz *little box* nahradili stylově příznakovým substantivem *škatule*, který se až na stylistické konotace sémanticky shoduje s originálním výrazem, a navíc se v češtině často používá právě pro expresivní označení aut. Zvýšením expresivity tedy došlo k částečné kompenzaci stylistických ztrát, které vznikly na jiných místech v textu překladu.

O: *The Kasners had two cars: the standard East German Trabant, an underpowered little box that has become the subject of kitschy Ostalgia, and a more luxurious Wartburg, their official church car.*

P: *Kasnerovi měli dvě auta: klasický východoněmecký Trabant – bakelitovou „škatuli“ s malým výkonem, která se později stala námětem kýčovitě ostalgie, a pak také luxusnější Wartburg, který Kasner využíval jako služební auto.*

S hojným výskytem citací v textu souvisí také problematika překládání sloves dicendi v uvozovacích větách. V našem článku autor používá většinou neutrální anglické sloveso *say*.

⁴⁶ Die Welt. *Cocktail-Mixerin Merkel - So finanzierte sie ihr Studium* [online]. [cit. 16. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.welt.de/print-welt/article184070/Cocktail-Mixerin-Merkel-So-finanzierte-sie-ihr-Studium.html>.

V angličtině není opakování tohoto slovesa stylistickou chybou, při překladu do češtiny jsme se však chtěli vyhnout nadměrnému opakování slovesa *říct*, které je přímým ekvivalentem tohoto anglického slovesa. Abychom se tedy vyvarovali nedostatečného využívání synonym, před nímž varuje i Levý⁴⁷, snažili jsme se na vybraných místech volit synonymní překladové ekvivalenty. V uvozovacích větách jsme tedy používali jiná slovesa dicendi, například *uvést*, *prohlásit*, *vyjádřit se*, *oznámit* či *odpovědět*, a to tak, aby text působil pestře a volené výrazy se příliš často neopakovaly. Níže uvádíme několik příkladů:

O: *"I have the Lenin bust in the cellar," she said.*

P: „Leninovu bustu pro vítěze mám ve sklepě,“ **řekla** mi.

O: *"They were élite," Erika Benn, Merkel's Russian teacher in Templin, said.*

P: „Patřili k elitě,“ **uvedla** Erika Bennová, ruštinářka, která Angelu v Templinu učila.

O: *"She is about the best analyst of any given situation that I could imagine," a senior official in her government said.*

P: „Podle mě dokáže zanalyzovat jakoukoli situaci lépe než kdokoli jiný,“ **prohlásil** vysoce postavený člen její vlády.

O: *"Before you contradict her, you would think twice—she has the authority of somebody who knows that she's right," he said.*

P: „Než jí začnete odporovat, dvakrát si to rozmyslíte. Ona má totiž autoritu člověka, který ví, že má pravdu,“ **vyjádřil se** o Merkelové Schlöndorff.

O: *"I would like to give some comments to you in your newspaper," she said.*

P: „Ráda bych vašim novinám poskytla svoje vyjádření“, **oznámila** mu.

O: *"Power," Kohl said, tersely.*

P: „O moc,“ **odpověděl** Kohl stroze.

V překladu jsme se pokoušeli vyhnout opakování stejných výrazů nejen u sloves mluvení. Problematické zde bylo z tohoto hlediska především odkazování na osobu Angely Merkelové, neboť se její jméno vyskytovalo v jednom odstavci většinou hned několikrát. Snažili jsme se tedy buď toto jméno na vhodných místech vynechávat, nebo jsme dle možností alespoň

⁴⁷ LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4. vyd. Praha: Apostrof, 2012, s. 126.

střídali označení *Merkelová* a *Angela*. Tímto střídáním jsme se tedy sice několikrát odchýlili od originálu, nicméně jsme tak učinili také z logických důvodů. Na některých místech, kde autor odkazuje na kancléřku příjmením *Merkel*, totiž dávalo větší smysl použít pouze její křestní jméno, případně rodné příjmení, například u popisu událostí z jejího dětství, neboť v té době se ještě nejmenovala *Merkelová*, nýbrž *Kasnerová*. Níže uvádíme dva příklady takovéto substituce:

O: *Merkel won at every level, from schoolwide to countrywide...*

P: *Angela vyhrála ve všech kolech, od školního až po celostátní.*

O: *Merkel was born in Hamburg, West Germany, in 1954.*

P: *Angela Kasnerová se narodila v roce 1954 v Hamburku, v západním Německu.*

Zajímavou oblastí, ve které se musí překladatel potýkat s chybějícími úplnými ekvivalenty, je problematika překládání frazémů. Význam takovýchto slovních spojení je totiž ustálený a nelze ho odvodit z významu jednotlivých částí frazému. Při překladu je tedy nutné dbát na sémantiku celého výrazu a překládat ho jako jednu lexikální jednotku.⁴⁸ Pokud cílový jazyk nabízí vhodný domácí obrat, přistupujeme k adaptaci, tedy nahrazení situace jinou, adekvátní situací.⁴⁹

První příklad se zabývá frazémem *seize the day*. Zde byla situace poměrně jednoduchá, neboť máme v češtině pro tento obrat vhodný protějšek, kterým je slovní spojení *chopit se příležitosti*. Tento obrat jsme pouze doplnili přivlastňovacím zájmenem *svůj*.

O: *And, as Schlöndorff dryly put it, "With a certain hesitation, she seized the day."*

P: *A jak Schlöndorff stručně podotkl: „S jistým váháním se chopila své příležitosti.“*

V dalším příkladu uvádíme, jak jsme řešili překlad slovního spojení *go down the drain*. Řídili jsme se výše uvedeným pravidlem, a analyzovali jsme tedy nejprve sémantiku celého výrazu. Tento výraz se v angličtině používá pro vyjádření nepříznivosti situace či blížícího se neúspěchu. Při překladu jsme se rozhodli použít také frazém, sémanticky připadaly v úvahu dva – *jít z kopce* a *jít od desíti k pěti*. Rozhodli jsme se nakonec pro první možnost, neboť

⁴⁸ LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4. vyd. Praha: Apostrof, 2012, s. 118.

⁴⁹ KNITTLOVÁ, Dagmar. *Teorie překladu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995, s. 9.

kromě požadované sémantiky vytváří také podobnou vizuální představu jako původní anglický frazém, tedy jakýsi pohyb shora dolů.

O: “*Others just liked sitting in that comfortable niche while the country **went down the drain.***”

P: „*Ostatní se spokojili se svými pohodlnými pozicemi, zatímco to se zemí šlo z kopce.*“

Poměrně problematickým se ukázal být obraz *have sb. for one's cereal*, který autor v textu používá pro vyjádření schopnosti Merkelové vypořádat se s konkurenčními politiky. V angličtině jsme totiž ustálené slovní spojení v této podobě nenašli, jedná se zde tedy asi o kreativní úpravu frazému *have somebody for breakfast*, což znamená *to deal with or defeat someone very easily*.⁵⁰ Vycházeli jsme tedy z původní verze tohoto obratu, a to jak sémanticky, tak formou, a při překladu jsme použili podobně hovorové české spojení *dát si někoho ke snidani*, které se rovněž používá ve smyslu *převálcovat někoho, nandat to někomu*.

O: *She has them for her cereal.*

P: *Takové si ona dává ke snidani.*

Posledním příkladem, který bychom chtěli k problematice převádění frazémů uvést, je neobvyklé slovní spojení *leave the church in the village*. Autor tento obrat v textu sám vysvětluje, a proto nebyl problém určit jeho význam. Zajímavý ovšem je původ tohoto neobvyklého obratu. Jedná se totiž o doslovný překlad německého idiomu *die Kirche im Dorf lassen*. Významem tohoto idiomu je *nepřehánět*, což odpovídá vysvětlivce autora. Packer tento německý obrat převzal ze Schröderova výstupu v povolební televizní debatě⁵¹ a doslovně ho přeložil do angličtiny. My se tedy při překladu do češtiny orientujeme podle sémantiky původního německého frazému; v češtině se nám nabízí několik použitelných obrátů, například *nenechat se unést bláhovými představami*, *nestavět si vzdušné zámky*, *zůstat nohama na zemi* či méně obrazné *zůstat realistický*. Jako nejvýstižnější a nejvhodnější se nám v této situaci zdá idiom *zůstat nohama na zemi*. Při překladu zbytku věty se držíme původní německé verze projevu, ve které Schröder použitý idiom nikterak nevysvětluje, a proto následující část „*that is, quit dreaming*“, kterou Packer používá jako vysvětlivku pro anglicky

⁵⁰ Macmillan Dictionary [online]. [cit. 19. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.macmillandictionary.com/us/dictionary/american/have-eat-someone-for-breakfast>.

⁵¹ YouTube. *Gerhard Schröder in der Elefantenrunde* [online video]. [cit. 22. 7. 2016]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=SdkuQNVuJgs>.

mluvícího čtenáře kvůli neobvyklosti použitého obratu, při překladu vynecháváme, neboť při použití ustáleného českého frazému není další vysvětlení dle našeho názoru potřeba.

O: *“I think we should leave the church in the village”—that is, quit dreaming.*

P: *„Myslím, že bychom měli zůstat nohama na zemi.“*

Podobné překladatelské strategie jako u překladu frazémů volíme také při překládání slovních hříček, které se v textu na několika místech vyskytují. I zde je nutné zaměřit se na celek; jednotlivé části lze adaptovat, důležité je, aby byl překlad funkční. Prvním příkladem překládané slovní hříčky je použití lexikálního paralelismu, který pracuje s opakováním jednoho slovesa (*fuck*) v doslovném a přeneseném významu. Tato slovní hříčka je navíc problematická svou vysokou expresivitou. Jelikož se jedná o citovaný výrok nejmenované osoby, který se nám nepodařilo dohledat, není možné zjistit, zda byl v původním znění použit také vulgární výraz. Obecně se však domníváme, že podobně vulgární české sloveso by se do našeho překladu nehodilo, neboť je český publicistický styl většinou méně expresivní než publicistický styl anglicky mluvících zemí. Bylo tedy třeba najít nějaké sloveso, které by se hodilo do kontextu obou vět a zároveň nebylo příliš expresivní. Nakonec jsme se rozhodli použít sloveso *pálit*, a to ve spojení *pálit za někým* a *pálit po někom*, neboť se výborně hodí do obou dvou situací. Při překladu jsme tedy použili adaptaci slovní hříčky a oproti originálu jsme snížili její expresivitu, došlo zde ke stylistické nivelizaci. Změnilo se také pořadí doslovného a obrazného významu slovesa – v překladu stojí nejprve obrazně použité sloveso a až po něm následuje doslovný význam.

O: *“She decided, ‘O.K., you don’t fuck me? I will fuck you with my weapons,’” the political associate told me.*

P: *„Rozhodla se: ‚Jen počkejte! Když nechcete pálit vy za mnou, budu pálit já po vás – svými vlastními zbraněmi.‘“ sdělil mi tento politik.*

Dvojí zmínku téhož slova jsme řešili také u následujícího příkladu. Autor zde používá substantivum *snake* nejprve jako součást kancléřčiny přezdívky (*Angie the Snake*) a dále při citování Kohlovy stížnosti, že jeho rozhodnutí podporovat Merkelovou bylo největší chybou jeho života (*„I put the snake on my arm.“*). V tomto případě se sice nejedná o tak těsnou návaznost jako u výše uvedeného paralelismu, přesto jsme však nechtěli, aby se v cílovém jazyce vztah mezi oběma výskyty vytratil. Z tohoto důvodu jsme jako překladový ekvivalent

zvolili substantivum *zmije*, které je možné použít v obou situacích. Při překladu přezdívky tak došlo ke specifikaci výrazu, negativní konotace však zůstaly stejné jako v originálu. Zároveň jsme při překladu přezdívky použili neutrální vlastní jméno *Angela* místo hovorového tvaru *Angie*, které je svou formou zakotveno v angličtině, a proto pochybujeme, že by ho autor převzal z německého originálu (ten se nám bohužel nepodařilo dohledat, je však pravděpodobné, že v němčině mohlo jít o přezdívku *Angela die Schlange* či dokonce *Schlangela*⁵²). Došlo zde tedy ke stylistické nivelizaci. U druhého výskytu jsme přistoupili k adaptaci a původní větu, která vznikla doslovným překladem Kohlova originálního výroku „*Ich habe die Schlange auf meinen Arm gesetzt.*“⁵³ do angličtiny, jsme nahradili českým ustáleným spojením *hřát si zmiji na prsou*. Návaznost mezi oběma zmínkami zde tedy díky opakování téhož substantiva funguje stejně dobře jako v originálu.

O: *According to her biographer Evelyn Roll, she acquired the nickname **Angie the Snake**, and a reputation for accepting little criticism.*

P: *Podle její biografky Evelyn Rollové prý získala přezdívku „**zmije Angela**“ a pověst té, která snese jen málo kritiky.*

O: *“I brought my killer,” Kohl said. “**I put the snake on my arm.**”*

P: *„Přivedl jsem si svého vraha,“ prohlásil Kohl. „**Hřál jsem si zmiji na prsou.**“*

3.5. Překladatelské posuny

V tomto oddílu se budeme věnovat posunům, ke kterým došlo při převodu z jazyka výchozího do jazyka cílového. Pro typologizaci vzniklých posunů použijeme klasifikaci Antona Popoviče, jak ji shrnula Edita Gromová⁵⁴; zabývat se budeme posuny objektivními a subjektivními – Popovič je nazývá konstitutivní a individuální. Domníváme se, že všechny posuny, které jsme v překladu učinili, lze označit za funkční, tedy opodstatněné vzhledem ke komunikační situaci. Mnohé posuny již byly zmíněny v rámci předchozího oddílu o překladatelských problémech a jejich řešeních, a proto se zde budeme blíže věnovat pouze takovým posunům, které v této práci ještě představeny nebyly.

⁵² SPD. *Schlangela – Kuscheln war früher* [online]. [cit. 20. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.spd-badoeynhaus.de/index.php?nr=9577&menu=11>.

⁵³ Frankfurter Neue Press. *Wir sind Merkel* [online]. [cit. 20. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.fnp.de/nachrichten/meinung-der-redaktion/Wir-sind-Merkel;art743,1195763>.

⁵⁴ GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translátologie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2009, s. 56-62.

3.5.1. Konstitutivní posuny

Konstitutivním posunem nazýváme takový posun, který je nevyhnutelný, neboť vzniká v důsledku rozdílů mezi jazykem výchozím a cílovým.⁵⁵ V našem překladu je příkladem konstitutivního posunu například převod participiálních a gerundiálních konstrukcí, změny v odkazování vyplývající z absence členů v češtině, slovosledné změny způsobené strukturními odlišnostmi angličtiny a češtiny či nahrazování času předpřítomného a předminulého jinými lexikálními prostředky. Těmito posuny jsme se zabývali již v rámci oddílu o překladatelských problémech, nebudeme je zde tedy více analyzovat. Rádi bychom však zmínili další konstitutivní posuny, které bylo nezbytné provést.

Konstitutivní posuny nastaly dále v oblasti interpunkce. Nejvýraznější změnou je zde psaní uvozovek, kterých se v originálu vyskytuje velké množství. Vzhledem k tomu, že je v této oblasti úzus obou jazyků odlišný, nahrazovali jsme všechny anglické (horní) uvozovky klasickými českými uvozovkami – první uvozovky tedy vždy píšeme dole a druhé nahoře. V překladu jsme použili jak uvozovky dvojité, tak jednoduché. Jednoduché jsme využili v takových případech, kdy bylo třeba zdůraznit nějaký pojem, který už byl v rámci většího celku ohraničen uvozovkami dvojitými. Spolu s formátem uvozovek jsme měnili také pozici tečky či čárky ukončující větnou část v uvozovkách. Řídili jsme se přitom platnými českými pravidly.⁵⁶ Níže uvádíme několik příkladů:

O: *“She was fleissig—the opposite of lazy,” Eppelmann recalled.*

P: *„Ona byla ‚fleißig‘ – opak lenocha,“ vzpomínal Eppelmann.*

O: *Petra Pau, a senior member of the Bundestag from Die Linke, once caught Merkel saying “we West Germans.”*

P: *Petra Pauová, místopředsdkyně Spolkového sněmu za Levici, jednou Merkelovou zaslechla, jak říká „my západní Němci“.*

Další změnou na rovině interpunkce bylo odstranění původních dlouhých pomlček. Používání dlouhých pomlček sice není v češtině chybou, avšak není zde příliš rozšířené. Řídili jsme se

⁵⁵ GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translatoologie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2009, s. 58-59.

⁵⁶ Internetová jazyková příručka. *Uvozovky* [online]. [cit. 19. 7. 2016]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162>.

proto územ cílového jazyka⁵⁷ a jednotně jsme všechny dlouhé pomlčky nahradili pomlčkami klasickými; zároveň pomlčky vždy oddělujeme z obou stran mezerou, nejedná-li se o spojení dvou výrazů. V takovém případě pak nepoužíváme pomlčku, nýbrž spojovník.⁵⁸

O: *Schlöndorff said, “These guys whose party had been in power forever could not imagine that a woman could be Chancellor—and from East Germany, no less.”*

P: *Schlöndorff uvedl: „Tyhle lidi, jejichž strana byla dlouhou dobu u moci, si nedokázali představit, že by kancléřem mohla být žena – a už vůbec ne z východního Německa.“*

O: *“There aren’t many feelings that she’s really into, but liberty and freedom are very important,” Göring-Eckardt, the Green leader, said.*

P: *„Není mnoho citů, které by dávala najevo, nicméně volnost a svoboda jsou pro ni velmi důležité,“ prohlásila Katrin Göring-Eckardtová, předsedkyně Strany zelených.*

3.5.2. Individuální posuny

Mezi individuální posuny řadíme takové změny v překladu, které jsou motivovány idiolektem překladatele, jeho interpretací originálu či zvolenou překladatelskou metodou. Dva nejčastější typy individuálních posunů, které Popovič uvádí, jsou explikace a simplifikace.⁵⁹ V našem překladu docházelo více k explikaci, a to z pragmatických důvodů, neboť bylo několikrát nezbytné překlénout rozdílné presupozice čtenáře výchozího a cílového nebo objasnit některé pojmy, které autor nechal bez vysvětlení. Z těchto důvodů jsme u některých problematických reálií používali vysvětlivky či opisy, abychom zamezili tomu, že cílový čtenář danou informaci nepochopí nebo ji chybně interpretuje. K simplifikaci docházelo naopak tam, kde by doslovný překlad působil pro cílového čtenáře nepřírozně, případně by vyvolával nechtěné konotace. K simplifikaci jsme se navíc uchýlovali také při snižování expresivity některých citovaných výrazů, jak jsme již zmiňovali v předchozím oddílu o překladatelských problémech.

Nejprve si ukážeme několik případů, ve kterých jsme se rozhodli použít explikaci. V prvních dvou příkladech je explikace realizována pomocí vnitřní vysvětlivky a jejím

⁵⁷ Internetová jazyková příručka. *Pomlčka* [online]. [cit. 19. 7. 2016]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=165>.

⁵⁸ Internetová jazyková příručka. *Spojovník* [online]. [cit. 19. 7. 2016]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=165&id=164>.

⁵⁹ GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translatologie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2009, s. 60–62.

účelem je objasnit cílovému čtenáři potenciálně neznámé reálie nebo je alespoň zařadit do širšího kontextu tak, aby čtenář správně pochopil vztahy mezi jednotlivými informacemi.

O: *Over dinner one night in the mid-nineties, Merkel asked Schlöndorff, a former radical, to explain the violence perpetrated by **the Baader-Meinhof Group**.*

P: *Někdy v polovině devadesátých let požádala při společné večeři Schlöndorffa, který byl dříve stoupencem radikálního hnutí, aby jí objasnil, proč se **západoněmecká teroristická skupina Baader-Meinhofová** dopouštěla násilí.*

O: *... she did it with such calm assurance that, after the East German elections that March, Eppelmann suggested Merkel as a spokesman for the country's first and last democratically elected **Prime Minister**, Lothar de Maizière.*

P: *Podařilo se jí to s takovou klidnou sebejistotou, že ji po březnových východoněmeckých volbách Eppelman navrhl na pozici mluvčí prvního a zároveň i posledního demokraticky zvoleného **východoněmeckého předsedy vlády** Lothara de Maizière.*

V dalším příkladu došlo k explikaci hned dvou výrazů. Nejprve jsme v první větě kvůli přirozenějšímu znění nahradili abstraktní obrat *she was given the portfolio* konkrétnější formulací *stala se ministryní*. Následně jsme ze stránky o Angele Merkelové na německé Wikipedii zjistili, že onen zaměstnanec, kterého Merkelová propustila, byl státní tajemník Clemens Stroetmann („*Merkel entließ drei Monate nach Amtsantritt Töpfers langjährigen beamteten **Staatssekretär** Clemens Stroetmann und ersetzte ihn durch Erhard Jauck.*“⁶⁰). Na základě této informace jsme se rozhodli v překladu použít místo obecného výrazu *top civil servant* specifičtější termín *státní tajemník*. V tomto příkladu došlo zároveň i k drobné změně vztahů mezi větami, jelikož jsme původní vztah mezi druhou a třetí větou, který byl v anglickém originálu ryze časový (*after he suggested*), změnili na vztah příčinný (*protože naznačil*).

O: *When, in 1994, Merkel was given the **environment portfolio**, she quickly fired the ministry's **top civil servant** after he suggested that she would need his help running things.*

⁶⁰ Wikipedia, Die freie Enzyklopädie. *Angela Merkel* [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Angela_Merkel.

P: *Když se v roce 1994 stala **ministyrií životního prostředí**, vyhodila záhy svého **státního tajemníka**, protože naznačil, že bude Merkelová potřebovat jeho pomoc při řízení ministerstva.*

V následujícím případě jsme se rozhodli přistoupit k explikaci z toho důvodu, že se domníváme, že autorova původní věta není zcela jasně formulovaná a mohla by u čtenáře vyvolávat nežádoucí představy o kancléřčině vystupování v dospělosti. Proto jsme se rozhodli doplnit podmět první věty o informaci *jako dítě*, aby bylo čtenáři jasné, že se jedná o charakteristiku Merkelové v dobách jejího dětství. Zároveň jsme celý výrok trochu zjemnili přidáním adverbii *vždy* a *poněkud*.

O: *Angela was physically clumsy—she later called herself “a little movement idiot.”*

P: *Angela byla **jako dítě vždy poněkud** neobratná – sama sebe později označila za „malou nemotoru“.*

V níže uvedených dvou větách jsme řešili překlad v podstatě stejného obratu – *in the West* a *into the West*. Ačkoli jsou tyto výrazy v originálu prakticky totožné, jejich sémantika se v jádru podstatně liší. Bylo sice možné přeložit je shodně pomocí substantiva *Západ*, my jsme se však u obou případů rozhodli přistoupit k explikaci, neboť se domníváme, že autor používá pojem *the West* často příliš obecně a dostatečně neodlišuje jednotlivé denotační významy. Abychom zabránili případné nesprávné interpretaci ze strany čtenáře, odlišujeme v překladu jasně případy, kdy substantivum *West* označuje *západní Německo* či případně *západní Berlín*, od výskytů, kdy je pod tímto pojmem opravdu zamýšlen *Západ* jakožto státy západního bloku. Dle větného kontextu jsme tedy u těchto příkladů vybrali, o jakou sémantiku se jedná, a podle toho jsme vytvořili konkrétnější překlady *v západním Německu* a *do západního Berlína*. Je tedy vidět, že ačkoli jsme vycházeli ze stejného anglického výrazu, výsledná podoba obou překladů je značně odlišná.

O: *In the West, the speech became a landmark on the country’s return to civilization.*

P: *V **západním Německu** se tento projev stal významným mezníkem na cestě země zpět mezi civilizované národy.*

O: *Later, she crossed **into the West** with a crowd at the Bornholmer Strasse checkpoint...*

P: *Později spolu se zástupem východních Němců vstoupila **do západního Berlína** na hraničním přechodu Bornholmer Straße.*

Nakonec bychom rádi uvedli ještě jeden příklad, kdy jsme explikaci realizovali pomocí opisu problematického pojmu. Problém zde byl konkrétně s výrazem *an aikido politics*, který autor kupodivu nijak nevysvětluje. Nedomníváme se, že by tento obrat byl v cílovém jazyce příliš obvyklý, a proto jsme se rozhodli přistoupit k explikaci. Jelikož jsme však nechtěli metaforu zcela vynechat a použít pouze opis či zobecnění, rozhodli jsme se tento původní obrat ponechat a vysvětlivku ve formě opisu přidat za něj. Takto tedy nehrozí neporozumění ze strany příjemce a zároveň je v překladu zachován i původní obrazný prvek.

O: *She didn't have to fight them—it was **an aikido politics**.*

P: *Nemusela s nimi bojovat, zvolila **„politiku aikido“** – **neagresivní sebeobranu**.*

Opačnou překladatelskou tendencí je simplifikace. V našem překladu jsme na několika místech nahradili výraz či spojení hyperonymem, došlo tedy k zobecnění. Důvodem pro tento postup byla například snaha použít přirozenější nebo ustálenější formulaci, takový případ vidíme níže u prvního a druhého příkladu. Dále jsme se pomocí zobecnění v některých případech snažili vyhnout nechtěným či matoucím asociacím a vyjádřit skutečnost jasněji, jak tomu bylo u příkladu třetího. Ke generalizaci jsme však obecně přistupovali většinou jen u drobností, jejichž zobecněním se z textu neztratily žádné zásadní informace.

O: *She hastily arranged **a breakfast** with her rival, the Bavarian leader Edmund Stoiber, in his home town.*

P: *Urychleně kontaktovala svého rivala, bavorského premiéra Edmunda Stoibera, a sjednala si s ním **schůzku** v jeho rodném městě.*

O: *Waldhof was—and remains—home to several hundred physically and mentally disabled people, who learned trades and **grew crops**.*

P: *Waldhof byl a dodnes je domovem několika set lidí s tělesným a mentálním postižením, kteří se zde učili řemeslům a **věnovali zemědělství**.*

O: *In this way, she earned de Maizière's trust, and he brought her with him on **visits to foreign capitals**.*

P: *Takto si získala de Maizièrovu důvěru a on ji začal brát s sebou na **zahraniční cesty**.*

V dalším příkladu došlo k simplifikaci tím, že jsme snížili míru původní obraznosti. Lehce ironický obrat *discreet to the vanishing point* jsme převedli neutrálním výrazem *vysoce*

diskrétní. Pro tuto stylistickou ztrátu jsme se rozhodli proto, že jsme nechtěli obrat přeložit doslovně, neboť by v češtině v této formě působil nepřírozeným dojmem. Sémantiku slova *to the vanishing point* jsme proto převedli do adverbia *vysoce*, smysl se tedy v překladu neztratil, došlo pouze k neutralizaci výrazu.

O: *Baumann, who remains her most influential adviser, was the perfect No. 2—loyal, discreet to the vanishing point, and, according to some insiders, the only aide who addressed the boss with complete candor.*

P: *Baumannová, která je i dnes kancléřčinou nejlivnější poradkyní, byla dokonalým druhým článkem. Byla loajální, **vysoce diskrétní** a podle některých interních zdrojů také jedinou asistentkou, která s šéfovou mluvila zcela otevřeně.*

U následujícího souvětí nedošlo pouze k simplifikaci, nýbrž rovnou k vypuštění jedné doplňující informace. Jedná se o ojedinělý případ, kdy jsme k elipse přistoupili, a učinili jsme tak na základě zvážení presupozic čtenáře výchozího a cílového. Problematickým úsekem je věta, ve které autor zmiňuje názor německého prezidenta Joachima Gaucka na Angelina otce. Při zmínění prezidentova jména podává Packer čtenáři několik informací, jednou z nich je skutečnost, že byl Gauck v roce 2012 zvolen německým prezidentem. Zde však autor považoval za nutné doplnit, že Gauckova funkce je „*largely ceremonial*“, čímž chtěl amerického čtenáře upozornit na odlišnost postavení amerického a německého prezidenta. Americký prezident drží v rukou skutečnou výkonnou moc, jeho pravomoci se tedy diametrálně liší od postavení prezidenta německého. Vzhledem k tomuto výraznému rozdílu autorovo vysvětlení považujeme za pochopitelné a zcela oprávněné. Česká kultura je však kultuře německé mnohem bližší než americká, a pravomoci prezidentů těchto sousedních zemí se nijak významně neliší – jejich funkce je především ceremoniální, a proto se domníváme, že není potřeba tuto informaci takto explicitně zmiňovat. Z těchto důvodů jsme se tedy rozhodli použít elipsu a tuto nadbytečnou charakteristiku vynechat.

O: *Joachim Gauck, a former East German pastor and dissident, who, in 2012, was elected Germany's largely ceremonial President, once told a colleague that people in the Lutheran Church under Communism knew to stay away from Kasner, a member of the state-controlled Federation of Evangelical Pastors.*

P: *Joachim Gauck, bývalý východoněmecký pastor a disident, jenž byl v roce 2012 zvolen německým prezidentem, jednou řekl svému kolegovi, že se luteráni za dob komunismu*

drželi od Kasnera raději dál, neboť byl členem státem řízeného Svazu evangelických církví.

Mezi individuální posuny řadíme také některé změny gramatických kategorií, které jsme v překladu provedli, konkrétně se jedná o slovesný rod. Většinou jsme se v této oblasti snažili neodchylovat od originálu, v některých případech jsme však porušili metodu věrnosti a zaměnili rod trpný za rod činný a naopak. K takovýmto změnám jsme přistupovali zejména kvůli tomu, aby výsledná formulace věty zněla cílovému čtenáři co nejpřirozeněji. Při překladu následující věty jsme z tohoto důvodu zvolili aktivum namísto pasiva, bylo tedy třeba doplnit činitele, který byl v původním textu naznačen pouze implicitně.

O: *To Benn's delight, **Putin was quoted** expressing his admiration for the first world leader with whom he could converse in his mother tongue.*

P: *Bývalá Angelina učitelka byla potěšena, že **autor článku citoval** Putina, jak kancléřce vyjadřuje svůj obdiv za to, že se s ní mohl bavit ve svém mateřském jazyce.*

Ve druhém příkladu jsme naopak zaměnili původní rod činný za rod trpný. Takovýto posun jsme učinili, abychom mohli abstraktní substantivum *upbringing* převést na konkrétnější sloveso *vychovávat*. Jak jsme již uváděli výše, čeština má na rozdíl od nominální angličtiny spíše slovesný charakter, a proto se nám zdá tato formulace v cílovém jazyce přirozenější.

O: *Merkel's **upbringing** in a Communist state was as **normal** as she could make it.*

P: *Merkelová **byla** v komunistickém státě **vychovávána** tak normálně, jak jen to bylo možné.*

Posledním typem individuálního posunu, který v této práci chceme uvést, je modulace. Jedná se o změnu hlediska⁶¹ a většinou k ní v překladu docházelo opět ve snaze o větší přirozenost a čtivost českého textu. Při modulaci jsme v překladu používali buď přímo opačný, či pouze odlišný pohled na věc. Níže uvádíme nejprve příklady užití opačného hlediska:

O: ***Not long** before Horst Kasner died, in 2011, he sent a newspaper clipping to a colleague of Benn's, with a picture of Merkel standing next to Russia's President, Vladimir Putin.*

⁶¹ KNITTLOVÁ, Dagmar. *Teorie překladu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995, s. 9.

P: *Krátce před svou smrtí v roce 2011 zaslal Horst Kasner jedné kolegyni paní Bennové novinový výstřížek s fotkou Merkelové stojící vedle ruského prezidenta Vladimira Putina.*

O: *She was allowed to pursue graduate studies, **in no small part** because she never ran afoul of the ruling party.*

P: *Studovat na vysoké škole mohla z **velké části** proto, že nikdy nevystupovala proti vládnoucí straně.*

O: *And I promise we **will not turn** the democratic rules **upside down**.*

P: *A já slibuji, že naše strana demokratické zásady **dodrží**.*

O: *John Kornblum, a former U.S. Ambassador to Germany, who still lives in Berlin, said, “If you cross her, you end up dead. **There’s nothing cushy** about her.”*

P: *John Kornblum, bývalý americký velvyslanec v Německu, který dodnes žije v Berlíně, řekl: „Pokud jí zkřížíte cestu, je po vás. Ona **je pěkně ostrá**.“*

O: *... she had published an op-ed in the Washington Post titled “Schroeder Doesn’t Speak for All Germans,” in which she **stopped just short of supporting** war.*

P: *... uveřejnila v americkém deníku The Washington Post svůj článek s názvem Schröder nemluví za všechny Němce, ve kterém **se vyjádřila proti zavrhování** války.*

V některých případech jsme v porovnání s originálem zvolili odlišné hledisko hodnocení. V následujících příkladech jsme se rozhodli zaměnit původní autorovo za jiné kvůli tomu, aby byl smysl vět v cílovém jazyce jasný a věty působily přirozeně:

O: *Weizsäcker spoke with unprecedented honesty about Germany’s responsibility for the Holocaust and declared the **country’s defeat** a day of liberation.*

P: *... Weizsäcker v něm mluvil s nebyvalou upřímností o německé odpovědnosti za holocaust a označil **porážku Hitlera** za den osvobození.*

O: *Ulrich Schoeneich, who managed the estate in the eighties and knew the Kasners, described Waldhof **under the East Germans** as a grim place, with up to sixty men crammed into a single room, and no furniture except cots.*

P: *Ulrich Schöneich, který církevní komplex v osmdesátých letech spravoval a Kasnerovy znal, popsal Waldhof **v dobách východního Německa** jako ponuré místo, kde se v jediném pokoji tísnilo až šedesát lidí a kromě lůžek zde nebyl žádný nábytek.*

4. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přeložit vybraný anglický článek *The Quiet German* napsaný Georgem Packerem a překlad doplnit komentářem. V komentáři jsme provedli překladatelskou analýzu výchozího textu podle modelu Christiane Nordové, věnovali jsme se překladatelským problémům ve vybraném textu, jejich řešení a také posunům, ke kterým při převodu z angličtiny do češtiny došlo.

Při překladu textu jsme se potýkali s množstvím problémů, které bylo třeba vyřešit. Jednalo se především o problémy na rovině syntaktické, gramatické a lexikální. Nejvíce komplikací se vyskytlo na rovině lexikální, konkrétně se ukázal být poměrně problematickým převod termínů a reálií spjatých s německou kulturou.

Práci – jak praktický překlad, tak teoretický komentář – hodnotíme jako cennou zkušenost. Při překládání jsme si vyzkoušeli, co všechno tato činnost obnáší, kolik problémů na nejrůznějších rovinách je nutné vyřešit, jak obtížné je často překladatelovo rozhodování a jak důležitá je pečlivá práce se zdroji. Při psaní komentáře jsme pak uplatnili široké spektrum znalostí nabytých během studia a jednotlivé poznatky jsme propojili v rámci komplexní analýzy. Zároveň jsme také načerpali mnoho zajímavých informací o tématu, kterým se článek zabývá.

5. Seznam použité literatury

Primární literatura

PACKER, George. *The Quiet German*. In: The New Yorker magazine [online]. [cit. 2. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.newyorker.com/magazine/2014/12/01/quiet-german>.

Sekundární literatura

Lingvistika a translatologie

ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1997. ISBN 80-85866-21-8.

DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994. ISBN 978-80-200-2211-0.

GREENBAUM, Sidney, QUIRK, Randolph. *A Student's Grammar of the English Language*. London: Longman, 1990. ISBN 0-582-05971-2.

GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translatologie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa – Filozofická fakulta, 2009. ISBN 978-80-8094-627-2.

JAKOBSON, Roman. *Poetická funkce*. Jinočany: Nakladatelství H & H, 1995. ISBN 80-85787-83-0.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *Teorie překladu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-459-8.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.

NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991. ISBN 90-5183-311-3.

Slovníky, příručky, korpusy

Český národní korpus – InterCorp verze 8 [online]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. [cit. 14. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz/>.

Internetová jazyková příručka ÚJČ AV ČR. [online]. [cit. 18. 5. 2016]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

LINGEA. *Velký slovník anglicko-český, česko-anglický* [CD-ROM]. Brno: Lingea, 2002. Lingea lexicon 2002.

Pravidla českého pravopisu. 2. vyd. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1327-X.

Slovník spisovného jazyka českého [online]. Ústav pro jazyk český. [cit. 14. 5. 2016]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>.

Ostatní tištěné a internetové zdroje

Condé Nast. *The New Yorker* [online]. [cit. 20. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.condenast.com/brands/new-yorker>.

Česká televize. *Angela Merkelová – Vše, co umí, se naučila v NDR* [online]. [cit. 10. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1076331-angela-merkelova-vse-co-umi-se-naucila-v-ndr>.

Česká televize. *Dům z karet* [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11353732884-dum-z-karet/>.

Dějepis 21. *Obyčejní lidé. „Mlčící většina“ v období tzv. normalizace* [online]. [cit. 5. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.dejepis21.cz/obycejni-lide-mlcici-vetsina-v-obdobi-tzv-normalizace>.

Der Tagesspiegel. *Gerhard Schröder und Doris Schröder-Köpf trennen sich* [online]. [cit. 5. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.tagesspiegel.de/weltspiegel/nach-fast-18-jahren-ehe-gerhard-schroeder-und-doris-schroeder-koepf-trennen-sich/11565486.html>.

Die Berliner Mauer. *Forumschecks in der DDR* [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.berlin-mauer.de/videos/forumschecks-in-der-ddr-659/>.

Die Welt. *Cocktail-Mixerin Merkel - So finanzierte sie ihr Studium* [online]. [cit. 16. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.welt.de/print-welt/article184070/Cocktail-Mixerin-Merkel-So-finanzierte-sie-ihr-Studium.html>.

DOLEŽALOVÁ, Soňa. *Proces sjednocování Německa*. Diplomová práce [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/105173/pedf_c/Proces_sjednocovani_Nemecka_-_Zaverecna_prace_-_Dolezalova_Sona.pdf.

EZA. *About us*. [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.ezab.de/english/about.html>.

Frankfurter Neue Press. *Wir sind Merkel* [online]. [cit. 20. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.fnp.de/nachrichten/meinung-der-redaktion/Wir-sind-Merkel;art743,1195763>.

Handelsblatt. *„Schröder spricht nicht für alle Deutschen.“ – Merkel kritisiert Kanzler in US-Zeitung* [online]. [cit. 5. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.handelsblatt.com/archiv/schroeder-spricht-nicht-fuer-alle-deutschen-merkel-kritisiert-kanzler-in-us-zeitung/2227996.html>.

Herlinde Koelbl Photography. *Politiker* [online]. [cit. 9. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.herlindekoelbl.de/politicians.php?id=1&img=3>.

LACHMANN, Günther, REUTH Ralf Georg. *První život Angely M.* Přeložila Olga KOLEČKOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2013. ISBN: 978-80-249-2304-8.

Macmillan Dictionary [online]. [cit. 19. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.macmillandictionary.com/us/dictionary/american/have-eat-someone-for-breakfast>.

Magaziny.cz. *Magazín Bel Mondo končí* [online]. [cit. 25. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.magaziny.cz/novinka/magazin-bel-mondo-konci/>.

- Mediaguru. *Economia odstartovala Bel Mondo, vstoupí i na iPad* [online]. [cit. 20. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2012/10/economia-odstartovala-magazin-bel-mondo-vstoupi-i-na-ipad/#.VvU9zdLhCHt>.
- MEEDIA. *Merkel XXL: Der New Yorker auf der Suche nach der deutschen Kanzlerin* [online]. [cit. 2. 7. 2016]. Dostupné z: <http://meedia.de/2014/11/26/merkel-xxl-der-new-yorker-auf-der-suche-nach-der-deutschen-kanzlerin/>.
- Novinky. cz. *Angela Merkelová* [online]. [cit. 4. 7. 2016]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/angela-merkelova>.
- REFLEX. *Psychoanalýza Angely merkelové* [online]. [cit. 4. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/info-x/50655/psychoanaliza-angely-merkelove.html>.
- SPD. *Schlangela – Kuschnel war früher* [online]. [cit. 20. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.spd-badoeynhausen.de/index.php?nr=9577&menu=11>.
- Süddeutsche Zeitung. *Angela Merkel – Ehe* [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/angela-merkel-aufstieg-einer-kanzlerin-1.1623073-5>.
- The Guardian. *Angela Merkel: I took a sauna while Berlin Wall fell* [online]. [cit. 19. 7. 2016]. <http://www.theguardian.com/world/2009/nov/05/merkel-berlin-wall-sauna-1989>.
- The New Yorker. *The curse of the diaeresis* [online]. [cit. 10. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.newyorker.com/culture/culture-desk/the-curse-of-the-diaeresis>.
- TREND.sk. *Čo sa deje*. [online]. [cit. 17. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2012/cislo-17/co-sa-deje-3.html>.
- VoxEurop. *Neznámá pionýrka Angela Merkelová* [online]. [cit. 2. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.voxeurop.eu/cs/content/article/3775331-neznama-pionyrka-angela-merkelova>.
- YouTube. *Gerhard Schröder in der Elefantenrunde* [online video]. [cit. 22. 7. 2016]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=SdkuQNvuJgs>.
- Wikipedia, Die freie Enzyklopädie. *Angela Merkel* [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Angela_Merkel.
- Wikipedia, Die freie Enzyklopädie. *Bild (Zeitung)* [online]. [cit. 18. 7. 2016] Dostupné z: [https://de.wikipedia.org/wiki/Bild_\(Zeitung\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Bild_(Zeitung)).
- Wikipedia, Die freie Enzyklopädie. *Demokratischer Aufbruch* [online]. [cit. 18. 7. 2016] Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Demokratischer_Aufbruch.
- Wikipedia, The Free Encyclopedia. *George Packer* [online]. [cit. 2. 7. 2016]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/George_Packer.
- Wikipedie, Otevřená encyklopedie. *Helmut Kohl* [online]. [cit. 27. 7. 2016]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Helmut_Kohl.
- ŽEMLIČKOVÁ, Věra. *Znovusjednocení Německa jako cíl politiky SRN*. Diplomová práce [online]. [cit. 18. 7. 2016]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120064237/?lang=en>.

Příloha – výchozí text